

[Axel Sørensen.]

afgift af benzin, der tog sigte på en forenkling af den kontrol, man i sin tid havde gennemført med den såkaldte traktorbenzin, for hvilken afgiftsfrihed var betinget af, at den pågældende virksomhed førte nøjagtige regnskaber over indkøb og forbrug. Teknisk bestod ændringen i, at man ved hjælp af et farve- og røbestof indførte farvet benzin, hvorved det blev muligt for virksomheder med et forbrug på over 3 000 l at få nedlagt en selvstændig tank på virksomhedens grund og gerne sådan, at den kunne ses både fra vej og gade. For godkendte virksomheder med et forbrug på under 3 000 l blev der givet tilladelse til, at benzinselskaberne hos de lokale forhandlere såsom brugsforeninger og købmænd lod opstille tanke med farvet benzin, der kun kunne udleveres mod aflevering af rekvisition.

Imidlertid ser det ud, som om toldvæsenet stiller sine krav for anbringelse af en tank med farvet benzin på en sådan måde, at man ude omkring finder det mærkeligt. Det forlanges nemlig, at tanken ikke må være anbragt sådan, at andre, der færdes, kan se, hvad der foregår ved tanken; den skal derimod være opstillet bag forretningen, så den ikke kan ses fra vejen. Såfremt der ikke på denne måde kan findes dækning, må der ifølge cirkulæret ske afskærmning ved raftehegn eller pandeplader, så man får det indtryk, at det er mørkets gerninger, der foregår. Desuden skal tanken holdes aflåst mellem hver udlevering, ligesom der gælder strenge regler for opbevaring af rekvisition.

Da der er mange ude i landet, der ikke forstår den forskelsbehandling, der gøres i praksis ved udleveringen af farvet benzin til henholdsvis større og mindre forbrugere, har jeg stillet spørgsmålet, og jeg håber, at den højtærede finansminister vil kunne give et klart svar herpå.

Finansministeren (Kampmann): Det er rigtigt, at der i bevillinger til købmænd og andre, der ønsker lokal forhandling af afgiftsfri, blå benzin, er en bestemmelse om, at tankanlæg til afgiftsfri benzin ikke må være synlige fra offentlig vej og ikke må være anbragt i umiddelbar nærhed af en salgstank for almindelig motorbenzin.

Baggrunden for disse bestemmelser er, at man ønsker at undgå fejltagelser ved salg af benzin. Bestemmelserne kan ikke have voldt store vanskeligheder. Der har i det sidste par måneder været 2 000 ansøgere til en sådan lokal benzinförhandling, og der er allerede 700 af disse ansøgere, der har fået etableret tankanlæg, og man er nu i god gang med at fordele afgiftsfri benzin.

Hermed sluttede spørgsmålet, og spørgetiden var dermed til ende.

Den sidste sag på dagsordenen var:

Fortsættelse af første behandling af forslag til finanslov for finansåret fra 1. april 1956 til 31. marts 1957.

(Lovforslaget findes i tillæg D. sp. 1, foregående forhandling i tidenden sp. 1498 og 1579).

Forhandlingen genoptoges.

Frederik Lyngé: Når jeg har bedt om at måtte sige et par ord i forbindelse med behandlingen af finanslovsforslaget for det kommende finansår, er det blandt andet for på Grønlands vegne at udtale min tilfredshed med, at den danske stat atter i år har opført en nettoudgift på godt og vel 14 mill. kr. til videreførelse af anlægsarbejderne i Grønland, jfr. finanslovsforslagets sammendrag til § 27. Hvis det er rigtigt, hvad jeg har kunnet få ud af forslaget, viser driftsbudgettet en stigning på ca. 2 mill. kr. i forhold til indeværende finansårs driftsbudget, medens anlægsudgifterne er nedsat med et lignende beløb, sådan omtrent da. Det er åbenbart administrationsomkostningerne, der er steget. Mon der dog ikke kunne findes nogen form for besparelse på dette område? Det er muligt, at enkelte folk indenfor Grønlandsadministrationen, også nogle af mine egne landsmænd, ikke rigtig ville synes om en nedsættelse af det søgte beløb til anlægsarbejder. Men man må jo vide, at vi grønlændere i grunden ikke har noget krav på disse millionbeløb fra den danske stat, så længe vi endnu blot er modtagere af disse store beløb, også i betragtning af, at vi selv ikke yder noget

[Frederik Lyngø.]

videre til vort lands opbygningsarbejde. Det er den danske stat, den danske regering og folketinget, der siden efterkrigsårene så rundhåndet har ofret og stadig synes at ville ofre de mange penge til udbygningen og nyordningen af Grønland, så længe den grønlandske befolkning ikke selv evner at præstere de store beløb, der er nødvendige til dette formål. Til gengæld stoler vi på, at Danmark vil og kan hjælpe os også fremover til bedre og tryggere forhold at leve under. Det er Danmarks hjælp til selvhjælp til os. Men jeg beder de ærede medlemmer forstå, at der hos grønlænderne altid vil findes en form for selvopholdelsesdrift i retning af at kunne klare for sig selv.

I anmærkningerne til finanslovsforslaget vedrørende Grønlandsministeriet findes der beklageligt nok — men det kender vi jo fra foregående år — ingen specifikation over, hvad de 12 mill. kr. skal anvendes til. Det hedder i anm. til § 27, nr. 17, at man ikke på tidspunktet for udarbejdelsen af finanslovsforslaget har kunnet udarbejde et detaljeret anlægsprogram for 1956 i ministeriet for Grønland. Derimod har Den kgl. grønlandske Handel i store træk foretaget en fordeling af det af Handelen søgte beløb. Men da man netop her er udelukket fra at kunne vurdere de enkelte sider af anlægsprogrammet for Grønlandsministeriet, ville jeg meget gerne tillade mig ganske kort at henlede bevillingsmyndighedernes opmærksomhed på følgende mindre og måske kun uvæsentlige arbejder indenfor forskellige institutioner i Grønland.

Indenfor Handelens område, navnlig ude på udstederne, trænger bestående boliger for bestyrere af handelsstederne, butikker, lagerbygninger og deslige hårdt til, at der bliver gjort noget ved dem.

Indenfor kirken er det ligeså. På udsteder og bopladser, hvor der findes kirker og skolekapeller, tiltrænges i mange tilfælde reparationer og istandsættelser. Jeg skal blot nævne et enkelt tilfælde. Der findes i Sdr.-Upønavik, Upønavik præstegæld, en af Grønlands skønneste små kirker, men desværre, cementgrunden under kirken er på den ene længdeside begyndt at give sig, og som følge deraf kan kirken om vinteren, når kulden for alvor sætter ind, ikke benyttes, idet kirkens kækkelovn umuligt

kan opvarme rummet som følge af træk fra gulvet; gudstjenester må derfor holdes i et lille særskilt skolelokale.

Hvad skolevæsenet angår, er udvidelser og reparationer af de forhåndenværende skolelokaler ligeledes tiltrængt flere steder. Kun et par ting skal jeg fremdrage som eksempel. Børneskolen i Christianshaab by, med eet rums skolelokale beregnet til højst 20 skolebørn, har sidste skoleår haft 65 skolebørn og endnu ingen danskuddannet lærer. Jeg nævner dette sted, fordi byen vokser hastigt på grund af industriel virksomhed, som blev placeret der for nogle år siden. Bolig til en eventuel danskuddannet lærer må vel også bygges, medmindre der midlertidigt kunne indrettes værelser i den i år omhyggeligt og gennemgribende istandsgjorte tidligere kolonibestyrerbolig. I Nanortalik skoledistrikt findes der — det fik jeg fortalt af præsten i byen, der bad mig nævne det ved passende lejlighed — ved udstedet Augpilagtut ganske uforsvarlige skoleforhold. Som følge af, at man i foregående år talte meget om, at stedet skulle forlades af beboerne, havde man bl. a. ikke villet gøre noget ved denne skole, men udstedet er et af de bedste produktionssteder i Nanortalik kommune, fordi der i dag sidder dygtige foregangsmænd der. Og jeg kunne nævne flere andre steder med lignende forhold, f. eks. udstedet Sarkak i Diskobugten, hvor der i dag er ca. 45 skolebørn i eet skolelokale og, ligesom i Christianshaab, skolelokaler, man i sin tid byggede som standardskoler i Grønland. Ved dette sidste sted blev der dog i år ansat en danskuddannet lærer.

Efter min mening kunne man flere steder udenfor selve byerne, hvor man også ved at befolkningen i lang tid fremover vil blive boende på stedet, idet der er gode erhvervs-muligheder og gode livsbetingelser, eventuelt nøjes med udvidelser og forsvarlige istandsættelser af de bestående bygninger — der jo alle er statens — om muligt indenfor de pågældende institutioners årlige drifts- og vedligeholdelsesomkostninger, eventuelt med et mindre tilskud. I modsat fald vil bygningerne efterhånden helt forfalde og må antagelig til sin tid erstattes med helt nye og kostbare boliger.

Hvad sygehusvæsenet angår, sker der heldigvis, som vi alle ved, forbedringer

[Frederik Lyngø.]

derved, at der efterhånden opføres mere moderne og mere tidssvarende sygehuse, såsnart bevillinger dertil kan skaffes tilveje. Men jeg kan i denne forbindelse ikke undlade at nævne et såkaldt sygehus i Godhavn, en ældgammel tidligere kolonibestyrer- eller -assistentbolig med kun et par små stuer til patienterne. Men man har da for et par år siden forsynet byen ikke alene med en læge, men også med en sygeplejerske.

Hvad angår boligbyggeriet for grønlænderne, må jeg sige, at jeg er blevet mere fortrøstningsfuld og tilfreds, efter at vi nu har fået en minister for Grønland, der tillige er boligminister i Danmark, og det er mit inderlige håb, at den højtærede minister for Grønland særlig vil interessere sig for billiggørelse af boligbyggeriet til den indfødte befolkning samt vil indføre konkurrence i levering af bedre og billigere materiale til husbyggeriet, hvad der vil have stor betydning for grønlænderne. Jeg vil også bede ministeren om at tænke på de mindrebemidlede adgang til selvbyggeri ved ydelse af lån af boligstøttemidlerne og at gøre boligstøtteordningens bestemmelser med hensyn til udlånene mere elastiske, navnlig for dem, der bor længere nordpå i mindre huse, således at de kan få bedre isolerede huse i det hårde og barske klima, disse folk endnu i dag må leve under.

Det er endvidere mit håb, at den højtærede minister vil bestræbe sig på at få en så forstående indstilling overfor landets indfødte befolkning som muligt — jeg havde nær sagt: en kritisk indstilling til alle sider — og ikke vise ensidighed i bedømmelsen af grønlændernes sædvaner, mentalitet og meget andet. Når jeg siger: til alle sider, mener jeg dermed også overfor folk, der har med administrationen af Grønland at gøre, fordi også grønlænderne selv kan have ret i bedømmelsen af deres egne landsmænds fremtidige udvikling og med hensyn til, på hvilken måde de bedst kan indordne sig under den nye tingenes tilstand, med andre ord såvidt muligt tage grønlænderne med i drøftelserne af deres egne anliggender.

Indenfor erhvervslivet, navnlig i de nordlige dele af Vestgrønland, Thuleområdet og Østgrønland, hvor man endnu ernærer sig på den oprindelige grønlandske måde, må

der som tilskud til fangsterhvervet iværksættes tilbundsgående undersøgelser af de i disse farvande stationære fiskebestande som hellefisk, hajer og havkat samt rødfisk, eventuelt ved ansættelse af driftige og dygtige fiskere f. eks. fra Diskobugten. Jeg nævner dette, for at de folk, der bor i disse egne, kan få endnu bedre muligheder for at udnytte de fisk, der findes i disse farvande, også med henblik på afsætning til Handelen og med eksport for øje, så at der bliver flere indtjeningsmuligheder for dem. Men jeg ved også, at Den kgl. grønlandske Handel har sin opmærksomhed henvendt derpå. Endelig vil jeg gerne lægge et ord ind for en udvidelse af rejefabrikken i Christianshaab eller for opførelse af en ny rejefabrik i Diskobugten.

Så er der den grønlandske arbejderstand. For de fleste af arbejderne kniber det navnlig om vinteren med at skaffe sig beskæftigelse, en form for arbejdsledighed, som man også kender hernede. Det kan blive så meget mere alvorligt for de grønlandske arbejdere i en sådan situation, som de endnu langt fra er fuldt organiseret og som følge deraf mangler understøttelsesmidler. Det er et problem, man som arbejdsleder hvert år bliver stillet overfor i Grønland. Her er det navnlig den ufaglærte arbejder, der er tale om.

Netop i denne forbindelse var det med stor interesse, jeg for nogle dage siden læste avisartikler om kulforekomsterne i Grønland. Jeg, der i sin tid har været ansat i 18 år ved handelsvirksomheden under kulbrudet Kutdligssat, har haft rigelig lejlighed til at studere forholdene dér, og jeg mener, at der her er et felt, hvor den grønlandske arbejder kan få beskæftigelse ved et i ordets bedste forstand samfundsnyttigt arbejde og skabe sig et fast og vellønnet arbejde. Kulbrydningen i Grønland er nemlig den eneste minedrift, hvor grønlandsk arbejdskraft anvendes, og hvis kulbrydningen i Grønland kunne blive udvidet til en større produktionskapacitet end hidtil, får den grønlandske arbejderstand også derved større mulighed for at erhverve sig et solidt og nyttigt arbejde. Kan man dog ikke ofre nogle få millioner kroner til udbygning af kulminedriften i Grønland, så det efterhånden bliver en stor virksomhed og ikke længere en underskudsgivende forretning for

[Frederik Lyngø.]

staten? At Grønland i flere år skal tilføres udenlandske kul, er vel også medvirkende til Danmarks valutavanskeligheder. Først og fremmest må man stille imod at gøre Grønland selvforsynende med landets eget brændsel, de grønlandske kul. Når den grønlandske arbejder kan få lejlighed til at blive minearbejder i selve landet, får han et arbejde, der giver ham ikke alene arbejds-glæde og stabil pengefortjeneste, men også velstand og bevidstheden om, at han er med til at udnytte værdier i sit eget land. Vi har jo set, at den grønlandske arbejderstab gennem de 50 år, kulbrydningen i Grønland har bestået, er blevet helt for-trolig med arbejdet under jorden som kul-minearbejdere.

Når jeg læser de i indeværende samling hidtil fremsatte lovforslag og lytter til for-handlingerne i salen, navnlig de forslag, der tager sigte på forbedring af den sociale forsorg hernede, kan jeg dårligt lade være med at misunde mine danske landsmænd al den gode hjælp, man hernede yder de træn-gende medborgere. Jeg tænker i den for-bindelse specielt på to lovforslag, der har relation til grønlandske forhold, foruden aldersrentemodtageres forbedrede økonomi-ske forhold.

For det første er der samordningen af foranstaltninger for erhvervshemmede. Her har vi i Grønland et stort og alvorligt problem f. eks. med hensyn til de såkaldte ex-tb-patienter, poliopatienter og flere andre samt invalider. Selvfølgelig er den slags folk ikke uden hjælp, men den grønlandske landskasses midler er ikke altid tilstrække-lige, og den ordning, hvorefter den grøn-landske landskasses midler skaffes tilveje, nemlig ved afgift på visse indførte varer, ialt ca. 12 varegrupper, er ikke helt til-fredsstillende mere, idet afgiften på disse få varer efterhånden bliver større og gør det vanskeligere for den jævne befolkning at købe dem. Mon ikke det snart må over-vejes at få indført en anden ordning af dette afgiftssystem i Grønland?

For det andet tænker jeg på lovforslaget om folkepension. Netop i den retning har det grønlandske landsråd for nogle år siden drøftet en sag, nemlig indførelse af en form for understøttelse eller en slags pension til grønlandere, der hele deres liv har arbejdet

for institutionerne i Grønland, uden at de har kunnet blive fast ansat. I dag er der flere endnu, fordi arbejderstanden vokser, og den slags folk har kun aldersrenten at falde tilbage på den dag, de holder op at arbejde. Såvidt jeg husker, gik Grønlands-departementets svar til landsrådet ud på, at man netop afventede folkepensionskom-missionens forslags ophøjelse til lov.

Det er som bekendt godt og vel^{to} et halvt år siden, at den dag oprandt, der fik en så afgørende betydning i Grønlands historie, en dag, vi alle så hen til med glæde og forventning, nemlig Grønlands fuldstæn-dige indlemmelse i det danske rige som ligeberettiget. Danmark er derved for alvor blevet 50 gange større, Grønland blev eet med Danmark. Grønland, hovedsagelig be-stående af indlandsis, klipper og høje bjerge, men forhåbentlig med muligheder for udnyttelse af flere råstoffer i under-grunden, end vi kender i dag, vil på den måde komme det danske rige til hjælp og tilgode. Vi har jo lov at håbe på det.

I dag er stemningen i Grønland overfor Danmark og vor samhørighedsfølelse med Danmark så ægte som vel mulig. Derfor mener jeg og mange af mine landsmænd med mig, at vi må benytte os af den gode situation til at knytte hjertebåndene endnu nærmere sammen, og det vil med andre ord sige, at man står sig vistnok ved at gøre Grønland til et virkeligt amt i Danmark. Vel ved jeg udmærket, at man hernede mener, at vi grønlandere endnu er for umodne og for langt tilbage i udvikling til at blive fuldt ligeberettigede med den rigs-danske befolkning, men man kan vel heller ikke forvente, at vi grønlandere nogen-sinde bliver danskere af sind og sjæl. Men Grønlands indlemmelse i Danmark er en kendsgerning, der ikke længere kan bestrides, og som er anerkendt af stormagterne.

Der er en ting, som jeg til slut gerne vil have lov at nævne i denne forbindelse. Vi, der forsøger på at følge med i lovgivnings-arbejdet, mærker i flere tilfælde, at Grøn-land ligesom holdes for meget udenfor, og hvorfor? Der er for mange særordninger for Grønland; det er, ligesom man endnu i dag forsøger at isolere og have monopol på Grønland, skønt landet jo dog ikke længere er at betragte som koloni.

Man mærker det også med hensyn til

[Frøderik Lyngø.]

den førte politik for selve den grønlandske befolkning som helhed, når man tænker på befolkningerne i Østgrønland og Thule i forhold til befolkningen i Vestgrønland. Det er, ligesom befolkningen administrativt er delt i to lejre, administreret på fra hinanden afvigende måder. Hele Grønland er jo eet med Danmark. Grundloven og loven om folketingsvalg i Grønland betragter og behandler os ens, men den kgl. anordning, hvorefter områderne i Østgrønland og Thule skulle inddrages, så de kunne få repræsentation i det høje folketing, er ikke kommet endnu. Disse befolkningsgrupper har som bekendt heller ikke repræsentanter i det grønlandske landsråd, og der er der heller ikke inddeling i kommuner som i Vestgrønland. Vi ved også udmærket godt, at kriminalloven og ægteskabsloven for Grønland ikke omfatter disse befolkningsgrupper. Jeg mener, at udadtil — overfor den store verden — er det godt nok med hele Grønlands indlemmelse i det danske rige, men indadtil er der i den hidtil førte politik en hel del forskelsbehandling af befolkningen i Grønland. Jeg ikke alene tror, men ved, at disse befolkningsdele i de omtalte områder til en vis grad føler sig isolerede, og ikke altid alene afstandsmæssigt; de føler sig også på dette område noget tilsidesat for deres egne landsmænd i Vestgrønland. Dette forhold må sikkert kunne rettes, og det må helst ske snarest; vi er jo vidende om, at mulighederne i dag for at komme fra eller til disse steder er langt gunstigere end i tidligere år, dog mest om sommeren og i særlig grad, hvad angår Thulebefolkningen. Dette blot til eftertanke og overvejelse for den høje regering og det høje folketing.

Erhard Jakobsen: Der er under denne finanslovdebat fra flere sider givet tilslutning til, at regeringens hovedlinie, en vis stramning både af pengepolitik og finanspolitik, skulle opretholdes. Jeg føler selvfølgelig ingen trang til at opponere mod denne hovedlinie, men jeg vil gerne på et enkelt punkt advare imod, at hovedlinien gennemføres uden differencieret. Formålet med den førte kredit- og finanspolitik er at lægge en dæmper på forbrug og investering; men mon det er rimeligt, at denne stram-

ning rammer alle områder lige hårdt? Ja, dette spørgsmål har vi forsåvidt allerede i lovgivning og administration besvaret med nej. Jeg skal bare for investeringens vedkommende henvise til boligbyggeriet, hvor man gennem tilskud mildner virkningen af den høje rente. Det er her, jeg gerne vil pege på endnu et område, hvor jeg mener at man med rimelighed kunne mildne virkningerne af kreditstramningen. Jeg tænker på de omfattende bygge- og anlægsarbejder, som vore storkøbenhavnske kommuner står overfor at skulle udføre i de nærmeste år.

Under finanslovdebatten i 1953 fremførte jeg det synspunkt, at disse omegnskommuner havde krav på en særbehandling under hensyn til de ekstraordinært store opgaver, som i disse år trænger sig på derude. Baggrunden for problemerne er den usædvanligt stærke tilflytning, som har fundet sted i efterkrigsårene. Jeg skal med nogle få tal fra de tre kommuner, som ligger i min valgkreds, illustrere omfanget og karakteren af udviklingen, som den har fundet sted ikke blot i disse tre kommuner, men i hele området. I 1945 havde Hvidovre kommune godt 14 000 indbyggere, i dag ligger tallet nær 33 000. I samme periode er Rødovre kommune vokset fra knap 15 000 indbyggere til omkring 30 000, og Brøndbyernes kommune, som i 1945 bestod af 2 landsbyer med tilsammen 2 900 indbyggere, har i dag passeret de 10 000. For at få en forestilling om, hvad en så voldsom tilvækst i indbyggerantal betyder, kan man f. eks. se på, hvor mange år de købstæder, der i dag har samme indbyggerantal som Hvidovre og Rødovre kommuner, har været om at gennemløbe samme befolkningsmæssige udvikling. Man vil da se, at f. eks. Kolding, Vejle og Horsens kommuner har været 30—40 år om at fordoble deres indbyggerantal — altså det, som har taget 10 år for Hvidovre og Rødovre kommuner. Man kan uden overdrivelse sige, at der ikke noget andet sted i landet har fundet en så stærk udvikling sted som ude i Københavns omegn.

Det er på denne baggrund, jeg finder det berettiget, at disse kommuners problemer ses ikke bare som kommunale, men også som nationale anliggender, og som sådanne bør de have deres plads i denne debat. Jeg synes, der er grund til at understrege, at

[Erhard Jakobsen.]

de udgifter, som omegnskommunerne i disse år har måttet bære, og som fremover ikke vil formindskes, men snarere forøges, er de selv uden skyld i. Den almindelige befolkningsforskydning fra land til by i forbindelse med den omstændighed, at det egentlige København nu næsten er udbygget, har fremkaldt udviklingen og dermed problemerne og byrderne for omegnskommunerne.

Nu kan man naturligvis sige, at staten i ret stort omfang refunderer udgifterne, men heroverfor må man på den anden side sige, at der dog bliver en hel del tilbage for kommunerne at betale selv, og at de under alle omstændigheder får større byrder at bære end de kommuner, hvor udviklingen er langt svagere eller måske endog er gået i modsat retning. En mere alvorlig side af sagen er det imidlertid, at den stramning, jeg lige talte om, og som vi alle er enige om må opretholdes, rammer disse kommuner og rammer dem særlig hårdt, fordi behovet for nye kommunale anlæg er så stort og så påtrængende.

Jeg tænker her i første række på skolebyggeriet. Dette byggeri er i virkeligheden i omegnskommunerne en integrerende del af boligbyggeriet. Går vi ud fra, at kommunerne, før et nyt byggeri sættes ind, har udnyttet de eksisterende skolers kapacitet fuldtud, er det vel klart, at det nye boligbyggeri simpelthen nødvendiggør et skolebyggeri, i hvert fald når nybyggeriet finder sted i det omfang, som man har set det i Københavns omegn. Det kan ikke være rimeligt, at et skolebyggeri af den art skal begrænses med hensyn til materialer og finansiering på samme måde som enhver anden form for offentlig bygge- og anlægsvirksomhed; bl. a. er der vel grund til at gøre forskel mellem kommuner, hvor man i årenes løb har forsømt at bringe skoleforholdene i orden, og så disse kommuner, hvor det er de ændrede forhold, der nødvendiggør et nyt byggeri. I enkelte kommuner er situationen ved at være den, at man ikke kan skaffe plads for børnene fra de lejligheder, som man står umiddelbart for at skulle opføre, medmindre der gives adgang til større skolebyggeri. Lad mig som eksempel henvise til udviklingen i Hvidovre kommune. Ved skoleårets begyndelse den

1. august i år skulle kommunen skaffe plads til 4 540 elever. Det har man klaret ved bl. a. at udstrække skoletiden til kl. 16. I de kommende år må man regne med at den årlige tilgang af elever vil overstige afgangens med ca. 300. Det store tal skyldes især, at man må regne med en årlig forøgelse på 100 elever som følge af tilflytning til kommunen.

Det hovedsynspunkt, som jeg gerne vil have frem, og som jeg gerne vil have anerkendt, er dette, at man overhovedet ikke kan skille boligbyggeri og skolebyggeri ad, sådan som situationen er i omegnskommunerne i dag, og samme synspunkt kan vel iøvrigt udstrækkes til at gælde enkelte andre byggearbejder, f. eks. synes det nærliggende at betragte opførelse af børneinstitutioner også som et nødvendigt tilbehør til nybyggeriet. Hvor lejen er meget høj, vil det som oftest være nødvendigt, at begge forældre har beskæftigelse ude, og behovet for børneinstitutioner er derfor særlig stort i de kommuner, hvor det store og dyre nybyggeri finder sted. Jeg vil gerne understrege, at vanskelighederne for kommunerne på disse felter ikke alene ligger deri, at de har svært ved at få materialebevilling. Det er også et spørgsmål om de økonomiske byrder, som kommunens indbyggere må bære. I den forbindelse har kommunalfolk derude overfor mig peget på, at det ville betyde en stor lettelse, om den fastsatte afdragsperiode for lån til skolebyggeri kunne forlænges fra de nugældende 28 år til en 40—45 år. Såvidt jeg kan se, ville det være rimeligt, om man under de særlige forhold, der råder derude, imødekom et sådant ønske.

Må jeg som afslutning på disse lokalt betonede bemærkninger lige omtale noget, som sikkert vil have den højtærede socialministers interesse, et eksperiment, som jeg synes der er perspektiv i. Man har i Hvidovre kommune, bl. a. fordi man vanskeligt kan overkomme at indrette særlige institutioner for de ældre medborgere, som ikke kan klare sig selv, iværksat en hjælpeforanstaltning, en slags husmoderafløsning for de ældre, som efter min mening indeholder interessante perspektiver. Man opnår der ved bl. a. at spare de meget store byggeudgifter, og de gamle får lov til at blive i deres egne lejligheder. Desværre gives der efter vor lovgivning i dag ikke statsstøtte

[Erhard Jakobsen.]

til et sådant initiativ. Kommunerne må selv klare udgiften. Man tager pengene af rådighedsbeløbet, og det gør man med stor beklagelse, for de penge har man rigelig brug for i forvejen til andre formål. Jeg beder den højtærede socialminister om at overveje, om det ikke kunne være rimeligt at give vor nuværende lovgivning på disse områder en tilføjelse, hvorved der for kommunale udgifter til den slags hjælpeforanstaltninger kunne opnås refusion.

Og må jeg så endelig have lov til at benytte denne vort lands fornemste talerstol til at fremdrage to spørgsmål, som ligger mig stærkt på sinde, så stærkt, at jeg har benyttet enhver lejlighed til fra andre talerstole at tale derom.

Det første er noget så grundlæggende som vort skattesystems indretning. Gennem en årrække har jeg haft lejlighed til at lufte tanken om at foretage en omlægning af vort nuværende system, så man i beskatningen lagde hovedvægt på de indirekte skatter i stedet for på indkomstskatten. Jeg har gennem disse år haft lejlighed til at drøfte tanken med folk fra, jeg tror, jeg tør sige alle samfundsgrupper og har i overvejende grad fundet tilslutning dertil. Hovedtanken i den skitse, som jeg i tale og skrift har fremført, er, at de ca. 2 millioner skatteydere, som har en indkomst på under 20 000 kr., skulle betale forbrugsafgifter i stedet for indkomstskat. Den vigtigste fordel ved et sådant system ville efter min mening være, at det skattesnyderi, som i dag har et så foruroligende omfang, at man vel næsten kan sige, vi har snyderi efter evne i stedet for skat efter evne, stort set ville blive umuliggjort. Andre, som sympatiserer med disse tanker, har lagt større vægt på det synspunkt, at systemet vil opmuntre til sparsommelighed. Under alle omstændigheder tror jeg enhver må indrømme, at man kunne slippe udenom mange af de ulemper, som vort nuværende skattesystem medfører.

Jeg skal ikke ved denne lejlighed gå i detaljer. Jeg vil blot for en ordens skyld fremhæve, at man naturligvis må indrette det samlede skattesystem sådan, at man i videst muligt omfang opfylder det almindeligt anerkendte krav om skat efter evne. Det kan man for det første gøre derved, at

man gør et vist forbrug skattefrit, f. eks. kan man fritage de mest nødvendige varer for beskatning. Endvidere kan man oprettholde og udvide de nugældende tilskudsordninger, hvorved man opnår progression i beskatningen for indkomster under 20 000 kr.; denne progression kan man føre til tops ved at bibeholde indkomstbeskatningen for indkomster over 20 000 kr., naturligvis efter den anden skala end nu, en skala, der er reduceret under hensyn til, at de pågældende skatteydere på linie med andre må betale større forbrugsafgifter.

Som sagt finder jeg ikke anledning til her at gå i detaljer; når jeg har rejst spørgsmålet, er det for at anmode den højtærede finansminister om at overveje, om ikke tiden er inde til at nedsætte endnu en skattekommission. Vi havde for adskillige år siden en kommission, som meget grundigt gennemgik indkomst- og formuebeskatningens problemer. Vi har lige set afslutningen på et omfattende kommissionsarbejde vedrørende ejendomsbeskatningens problemer særlig med henblik på fuld grundskyld. Det synes nærliggende at fuldstændiggøre dette kommissionsarbejde ved at lade alle de problemer, der knytter sig til forbrugsbeskatningen, underkaste en lignende grundig undersøgelse, og herunder er det mit håb, at kommissionen også vil kunne tage sig af de tanker, som jeg her ganske kort og løseligt har skitseret. Som sagt har jeg i alle kredse i befolkningen fundet megen sympati for tanken, ganske særlig i de kredse — naturligvis, kunne man sige — hvor indkomsten er mest kontrolabel. Men før det høje ting kan beskæftige sig med tanken, må naturligvis en kommission kikke på den og fremskaffe fornødent materiale.

Det andet, jeg har lyst til at sige noget om, er vort forsvar. Jeg forstod af en udtalelse af mit partis ordfører, det ærede medlem hr. Kolbjørn, at han var meget interesseret i en nærmere redegørelse fra finansudvalgets formand med hensyn til en bemærkning, som formanden fornylig skulle have gjort om, at man indenfor militæret ikke havde fornøden respekt for skatteydernes penge. Jeg kan ganske tilslutte mig mit partis ordfører, og jeg tror, at alle i det høje ting med stor interesse vil afvente det ærede medlem hr. Jensen-Brobys rede-

[Erhard Jakobsen.]

gørelse for, hvad han mente med denne udtalelse.

Jeg vil gerne benytte lejligheden til at sige et par ord om den mistillid, der råder overfor vore militære tjenestemænd, uden at jeg på nogen måde vil lægge det ærede medlem hr. Jensen-Broby en sådan mistillid i munden.

Vi må alle være vore store digtere Holberg og Hostrup taknemlig for, at de i sin tid skabte personer som Jacob von Thyboe og løjtnant von Buddinge; derved er vi sikkert blevet forskånet for megen falsk militærforgudelse. Men vi skal også passe på ikke at havne i den modsatte grøft. Der er ingen mening i, at man betragter enhver officer, man møder, som en efterkommer af disse berømmelige krigere. Vore officerer er selvfølgelig kun mennesker, og de gør fejl, som alle mennesker gør fejl, ja, som selv folketingsmænd kan gøre fejl. Alle vi, der står bag den udenrigs- og forsvarspolitik, vort land fører, må imidlertid være interesseret i, at mangler rettes, også at fejl påtales, og at fejl søges undgået, men vi har ingen ret til at generalisere og slå enhver fejl, en militærperson laver, op som en skandale, som sætter plet på hele standen. Personlig vil jeg gerne sige, at jeg ikke noget andet sted har truffet tjenestemænd, der er mere offervillige og pligtopfyldende overfor deres arbejde end officererne i de danske værn.

Der strømmer i dag ad mange forskellige kanaler ud over befolkningen en påvirkning, der er rettet mod Atlantpagtens forsvarsarbejde og ikke mindst mod vore egne bestræbelser for her i landet at udføre vor del af dette samarbejde. Jeg tænker ikke så meget på de direkte politisk prægede angreb på denne politik; jeg tænker mere på de mere eller mindre tilslørede angreb, der under mange forskellige former af upolitiske eller apolitiske organer føres frem.

Vi har alle lært at sætte pris på dansk humor og dansk lune, og det skal vi aldrig holde op med, men vi må på den anden

side ikke være blind for, at humor og satire kan bruges til ethvert formål og også kan misbruges. Ofte kan en forkert fremstilling af en sag gøres ganske troværdig, blot en smart tegner eller revyforfatter tager sig af opgaven. Hverken regeringen, de militære ledere eller andre officielle organer kan sætte en stærk modpropaganda i gang på dette område; det ville føles som et overgreb mod det politiske mindretal, der ikke er enig i den førte forsvars- og udenrigspolitik. Men vi, der som medlemmer af folketinget har været med til at gennemføre og har medansvar for denne politik, må ikke blot have ret, men også pligt til at sørge for, at vi får så meget for de mange penge, vi må give ud, som muligt, og det gør vi bedst, hvis vi benytter enhver lejlighed — og der er lejligheder nok, for folk ved ikke meget om Atlantpagten udeomkring — til at give folk reel oplysning om sagen og til at imødegå angreb, der er uden bund i virkeligheden. Herved sikrer vi vore officerer og iøvrigt også vort mandskab de bedst mulige og roligste arbejdsvilkår, og så får vi sikkert også betydeligt mere for vore penge, end vi ellers ville kunne få.

Ole Bjørn Kraft: Da debatten om rigets stilling fandt sted, var den udenrigspolitiske situation ikke afklaret. Man vidste ikke, hvilket resultat der ville komme ud af udenrigsministrenes konference i Genève. Man havde en følelse af, at en vis afspænding havde fundet sted, men der var ikke noget afgørende tegn på, hvorledes fremtiden ville forme sig. Nu er dette imidlertid fuldstændig ændret. Vi kan nu klart og tydeligt se, hvad der kom ud af forhandlingerne i Genève, eller rettere sagt, hvad der ikke kom ud af forhandlingerne i Genève, og vi kan se, at den megen tale om en Genèveånd, altså en ny indstilling overfor verdens problemer, kun var en meget kortvarig episode, et led i et stort politisk-taktisk spil, at der ikke var og ikke er nogen realitet bagved talen herom, og at der i forholdet mellem stormagterne ikke

[Ole Bjørn Kraft.]

er sket nogen dybtgående ændring, ja, end ikke engang en begyndende afspænding.

Der er den store fordel ved den situation, vi nu befinder os i, at den er klar, at vi nu kan se, hvad der positivt er kommet ud af sommerens forhandlinger, og hvorledes stillingen i negativ henseende tegner sig. Herom vil jeg gerne gøre nogle bemærkninger i dag, nu da der er en mulighed for, at man også kan udtale sig om udenrigspolitiske spørgsmål.

Det første, jeg vil sige, er, at det positive resultat synes at have udviklet sig af de drøftelser og den stilling, landene har taget, at lederne i verdens store stater synes at være af den enstemmige opfattelse, at en krig med atomvåben eller brintbomber ikke kan være mulig, og at derfor faren for udbrudet af en verdenskrig med anvendelse af disse våben synes i høj grad afsvækket, hvilket alle jordens folk, alle mennesker, vil hilse med den dybeste tilfredshed.

Jeg tror ikke, der vil være nogen mulighed — og det er lykkeligt — for en sådan krig, i det mindste ikke så længe det nuværende styrkeforhold består; men det bør medføre, at vi underkaster stillingen en nøje prøvelse, for netop den kendsgerning, at en almindelig omfattende krig, der indebærer anvendelsen af disse våben, ikke synes mulig, må under vore overvejelser rejse det spørgsmål, om der ikke er en fare for, at man kan falde tilbage til lokale krige. Jeg vil ikke afvise, at i den udvikling, vi nu er inde i, er lokale krige — d. v. s. krige med konventionelle våben i et begrænset område, som ingen af parterne finder er af en sådan strategisk betydning, at alle hensyn må sættes til side — på ny en mulighed i verden efter længe ikke at have været det. Jeg vil ikke sige, at det er en nærliggende mulighed, men det er en mulighed, som det vil være urigtigt fuldstændig at afvise, også af den grund, at hvis en sådan lokal krig i et begrænset område af verden på ny skulle opstå — således som vi har set det i Korea, i Vietnam og i Indokina — så eksisterer jo altid faren for, at branden vil brede sig, fordi flere og flere kan blive indviklet i den, og inden vi ser os om, er stormagternes forpligtelser blevet af en sådan karakter, at en stor krig blusser op.

Det var det første, jeg gerne ville sige.

Dernæst: hvis det er rigtigt — og jeg tror, det er det — at faren for en stor våbenkrig er formindsket, må det stå os alle klart, at dette betyder en forstærkning af den ideologiske kamp i verden, at kampen mellem de to samfundssystemer, som, groft sagt naturligtvis, står overfor hinanden, derigennem utvivlsomt vil blive i høj grad forstærket; og det kan vi se af mange tegn.

Der er nu ikke længere nogen tvivl om, at ånden fra Genève i Sovjetunionen blev opfattet som en mulighed for at skærpe den ideologiske kamp overalt i verden, fordi den havde skabt denne afspænding, der gjorde faren for en krig — som Sovjetunionen ligesom alle andre stormagter nødvendig ville have — mindre, hvorved chancen for at føre den ideologiske krig frem er vokset, medens de fleste folk i Vesten betragtede ånden fra Genève som en mulighed for en afspænding, for en afslappelse, for en tilbagevækning fra de anstrengelser, man tidligere havde udfoldet.

Alt dette bevirker — det er min mening, og det vil jeg gerne sige til denne sal og til det danske folk — at den kolde krig er vendt tilbage, men vendt tilbage i en ny form. Det er højst sandsynligt, at de røde løbere, de mange invitationer til at komme til Sovjetunionen, klappen-på-skulderen og smilen vil fortsætte — skønt jeg tror ikke meget på, at de berømte smil vil fortsætte, de vil i det mindste blive meget anstrengte efter de udtalelser, de beskyldninger, som de russiske statsledere under deres besøg i Burma og Indien på ganske uberettiget grundlag har fremsat overfor Vestens stater. Jeg tror ikke, at smilene herefter vil blive taget for andet end forsøg på at skjule, hvad der er den egentlige hensigt. Kampen for at vinde sindene bliver det afgørende; den vil blive fortsat under nye former og — tror jeg — i høj grad skærpet. Den kolde krig vil tage form af en verdensomfattende skarp ideologisk krig, hvori alle midler, bortset fra krig, vil blive taget i anvendelse.

Jeg tror, det kan fastslås, at man i Sovjetunionen har erkendt, at det ikke for øjeblikket er muligt at tvinge den vestlige verden med en militærtrusel, efter at Atlantpagten har nået den nuværende styrke; så længe denne styrke ikke bliver svækket, men fastholdt, vil man indse, at det ikke nytter at true militært, men man håber på

[Ole Bjørn Kraft.]

at kunne svække Vestens sammenhold og Vestens styrke ad andre veje, således at den dag måske kunne komme — hvis dette forsøg altså lykkes — da en militær trusel igen kan bringes i anvendelse. Derfor vil ethvert tegn på, at Vesten er ved at blive træt af de økonomiske byrder, som forsvaret af friheden, af vor selvbestemmelsesret og af den vestlige kultur lægger på os, blive noteret som en kommunistisk sejr i Sovjetunionen. De vil søge at fortsætte ad denne vej, at svække Vestens sammenhold, forståelsen mellem de vestlige folk, ved — såvidt det lader sig gøre — at vise al den udvendige venlighed, der er blevet vist, og ved en forstærket såkaldt fredspropaganda.

Jeg tror nu, det bliver meget vanskeligt at fortsætte den taktik, vi har set udfolde sig så stærkt i de senere år. Der er nemlig kommet en ny klarhed tilveje, således at det dog skulle være muligt at indse, hvordan den virkelige stilling er, thi de midler, som den kommunistiske sovjetpolitik har anvendt overalt i verden for at svække Vesten, er af en sådan karakter, at man kan se, at al den store venlighed ikke er så forfærdelig alvorligt ment. Umiddelbart efter at de store var mødtes på tinderne imellem de to Genèvekonferencer, var der jo i realiteten slet intet tegn på, at Genèveånden ville påvirke den kommunistiske politik. Man gik videre med at styrke den østtyske republik og opbygge dens militærvesen, man søgte at skabe uro i Det mellemste Østen og i Nordafrika, man søgte på alle måder at mistænkeliggøre Vestens politik. Man startede uroen i Det mellemste Østen ved de store våbensalg til Ægypten, man intensiverede propagandaen i Indien og Burma og de andre lande i Østen, man øgede overalt støtten til uroligheder og forberedelserne til uroligheder, og alt dette er naturligvis ikke egnet til at styrke troen på alvoren bagved smilene.

Min slutning bliver derfor denne, at spændingen siden Genève-mødernes afslutning har været voksende, og der er al grund til at tro, at denne spænding vil fortsætte og måske blive skærpet ved forskellige beslutninger. Der er tre områder, hvorom denne ideologiske kamp, kampen mellem systemer, vil samle sig, nemlig Nordafrika, Det mellemste Østen og Berlin; Berlin er jo

et led i den tyske situation. Der var faktisk mange, som nærede den illusion, at Genève-mødet ville føre til muligheden af en genforening af de to Tysklunde, en genforening, som alle, der ønsker fred i verden, måtte ønske kunne blive til virkelighed, hvis det kunne ske på frihedens og frivillighedens grundlag. Det afgørende krav, som fra Vestens side er blevet stillet: at Tysklands genforening skal finde sted efter afholdelse af frie valg, må naturligvis fastholdes, fordi denne genforening og det styre, der skal komme efter den, må være udtryk, og det sande udtryk, for det tyske folks vilje. Men denne illusion bristede jo hurtigt. Den sovjetiske udenrigsminister Molotov bidrog i høj grad til, at der blev skabt en klarhed her. De udtalelser, han fremsatte i Genève, fastslog jo kategorisk, at Sovjetunionens betingelser for en tysk genforening var af en sådan art, at det stod klart, at dens mål simpelthen var at åbne porten for en kommunistisk infiltration i Vesttyskland og at undergrave sammenholdet i den vestlige verden. Det er derfor med tilfredshed, man kan notere, at de to store og afgørende partier i Tyskland, det kristeligt-demokratiske parti og det socialdemokratiske parti, synes ganske enige i deres vurdering af denne situation, enige om de forudsætninger, som må opfyldes, for at denne genforening kan finde sted og en virkelig forhandling om den optages.

Det er nu i virkeligheden ganske forunderligt, at man har kunnet tro på, at der ville komme et gunstigt resultat ud af Genève-møderne, for der er een i virkeligheden meget tiltalende ting ved de nuværende russiske ledere, og det er denne, at de siger tingene, undertiden i det mindste, meget åbent, og den russiske kommunistiske parti-sekretær, Khrustjov, holdt den 19. september — altså før forhandlingerne i Genève — en tale, hvori han i virkeligheden ganske åbent sagde: men, kære børn, det kan I da nok forstå, at det bliver der ikke noget som helst ud af. Han sagde simpelthen til den østtyske ministerpræsident, der besøgte ham — nu citerer jeg efter hukommelsen, men gengiver, hvad der var meningen —: kære ministerpræsident, vær ikke ked af, at de vestlige lande ikke vil anerkende dig; Amerika ville i 16 år ikke anerkende Sovjetunionen; vi blev dog ved med

[Ole Bjørn Kraft.]

at eksistere, og en skønne dag kom Amerika og bad om lov til at anerkende os; den dag vil også komme, hvor alle de vestlige lande vil henvende sig til den østtyske republik og bede om lov til at anerkende den. Denne tale blev holdt inden forhandlingerne i Genève. Det tyder ikke på, at russerne havde til hensigt at opgive den østtyske republik eller svække den kommunistiske stilling der. Man har fortsat i dette spor ved at erklære, at Østberlin er stillet under den østtyske republiks ansvar. Derigennem har man begyndt en ny pressionskampagne for at fremtvinge det, som er det foreløbige mål for politikken på dette område, nemlig en direkte forhandling mellem Øst- og Vesttyskland udenom de vestlige magter.

Det kan ikke være andet, end at den udvikling, som jeg håber at have skildret ganske objektivt, baseret på kendsgerninger, må give anledning til alvorlige overvejelser i Vesten. Kendsgerningerne kan ikke på nogen måde begrunde en afsvækkelse af vort forsvarsberedskab, heri er jeg som allerede sagt ganske enig med den foregående ærede taler. Jeg tror, man nu må gå et skridt videre. Jeg tror, øjeblikket er kommet, hvor den vestlige verdens ansvarlige politiske ledere, regeringerne i den vestlige verden — og jeg henstiller, at dette også tages ind i den højtærede stats- og udenrigsministers tankegang — må overveje, om det ikke nu er nødvendigt at tilvejebringe en nærmere udbygning og fæstelse af samarbejdet mellem medlemmerne af den vestlige verden, således at vi ikke risikerer at stå uforberedt og blive overrasket ved særlige handlinger, med andre ord at etablere et virkeligt politisk samarbejde, således at fællesskabet på en stærkere måde derigennem kan manifestere sig.

Vi har jo instrumenter. Vi har et instrument i Atlantpagten, vi har måske også et instrument i Europarådet, i det mindste hvad den ideologiske side angår, men det har ofte været for tilfældigt. Hvert af landene har i altfor høj grad, synes jeg, i spændte situationer ofte været optaget af deres egne forhold, deres egne indstillinger, og har haft meget lidt tid til i fællesskab at overveje problemerne. Ikke mindst de små lande og de mindre lande i udsatte positioner må have en stor interesse heri.

Den højtærede udenrigsminister ved jo, at vi fra dansk og norsk side har arbejdet meget på denne linie og også har nået nogle resultater, men jeg tror, at vi må fortsætte ad denne vej. Vi må sikre os, at vi bliver endnu bedre underrettet end tidligere om stormagternes vurdering af situationen og om de planer, de arbejder med, og ikke blot på et afsluttende stadium, men således at vi også har en mulighed for i større grad, end det hidtil har været tilfældet, at være med til at forme dem. Men det forudsætter naturligvis en ting. For at de små stater kan stille krav eller fremsætte ønske om at få denne indflydelse, må forudsætningen være, at de er rede til efter deres evne, efter deres økonomiske formåen, at bære de byrder, som den politik, man i fællesskab gennemfører, nødvendiggør.

De, hvis eneste interesse synes at være ved enhver lejlighed at søge at finde udveje for at formindske deres eget lands bidrag, ved enhver lejlighed, i modstrid med hvad der er den almindelige vurdering blandt de andre medlemmer i det store fællesskab, som vi tilhører, alligevel at fremsætte planer om formindskelse og forringelse af vore muligheder for at bære vor del af forsvaret af hele den vestlige verden og den vestlige verdens frihed, skal i det mindste forstå een ting: hvis de ikke vil afstå derfra, vil de ved at handle sådan formindske deres eget lands mulighed for at udøve nogen indflydelse og for at gøre sine synspunkter gældende. Det vil nemlig ganske enkelt og klart være sådan, at et land, der på denne måde indtager en særstilling, ikke vil kunne påvirke fællesskabet så godt som et land, der føles som et virkelig ærligt medlem af fællesskabet.

For mig er det dernæst overmåde vigtigt at få sagt, at vi også her i Danmark helt og fuldt må gøre os klart, hvad den ideologiske kamp i verden, således som den nu blusser op overalt, betyder, og hvad den kan komme til at betyde for vort land. Det første, jeg herom vil sige, er, at den ideologiske kamp, som jeg tror det vil blive meget vanskeligt at afvise allerede er en kendsgerning, må indgå som et led i vort lands politik, i vort lands politiske strategi.

Lad os engang se, hvordan denne ideologiske kamp udfolder sig. Lad os ikke tro,

[Ole Bjørn Kraft.]

at det er noget, som ikke vedkommer os. Vi har jo set den ideologiske kamp udfolde sig i de sidste uger tydeligt og klart i Indien og Burma, hvor alle de russiske og kommunistiske ledere har haft et eneste formål i ideologisk henseende: at vinde disse lande for kommunismen og at vende deres had, deres modstand, mod det demokratiske Vesten. De har jo ikke altid været lige heldige, men de har vist klart og tydeligt, at det er en ideologisk kamp, som foregår i disse lande. Jeg har selv gennem den rejse, jeg har foretaget i sommer, hjembragt og fæstnet i min bevidsthed et meget levende indtryk deraf.

Da en af de russiske ledere — jeg tror, det var Bulganin — talte om, at Lenin og Gandhi havde det samme mål og var indstillet på den samme linie, blev det alligevel for groft, smigeren blev altfor øjensynlig, således at formanden for det største parti, det socialistiske kongresparti, Nehrus parti, stod op og sagde: heri har Bulganin uret, Lenin og Gandhi er vidt forskellige, deres mål kan aldrig blive det samme, deres veje heller ikke. Dette er gengivet efter de avisreferater, jeg har måttet holde mig til. Det er en klar ideologisk debat, en klar ideologisk ordveksling, som her har fundet sted. En ideologisk frontlinie er blevet trukket ved angrebene på kolonistyrer, hvor berettigede de end kan være, og vi må jo erkende, at vi fra Vesten har meget at gøre godt overfor disse lande. Hvor store historiske undskyldninger vi end kan fremføre for vore handlinger i fortiden, må vi nu erkende, at vi har gjort dyb skade i disse folks sind ved den måde, vi har optrådt på. Jeg tror såmænd, det i mindre grad er den økonomiske udbytning, der har skabt bitterheden hos de asiatiske folk mod Vesten, end det er den kendsgerning, at Vesten ikke har villet anerkende dem som ligeberettigede mennesker, som folk, der havde ret til at leve efter deres eget væsens lov, men altid har betragtet dem fra oven og nedad, som herrer betragter tjenerne. Men jeg vil dog gerne sige, at når man ved, hvordan forholdene har udviklet sig i en række af de lande, som Sovjetunionen er blevet hersker over, de baltiske lande og andre, synes jeg ikke, der kan findes nogen berettigelse for at fremføre nogen kritik mod Vestens styre.

Det, der sker nu, er en verdensomspændende kamp om menneskenes sind. Det kan ikke modsiges, at den ideologi vil sejre, hvis forkæmpere er mest afgjorte, mest offervillige. Skillelinien går efter min opfattelse imellem en materialistisk, magtbestemt ideologi, som ikke kender nogen moralsk autoritet over sig, og som derfor selv vil bestemme, hvad der er godt og ondt, og en ideologi, d. v. s. en livsholdning, der erkender et moralsk ansvar og dette ansvars forpligtende karakter for det enkelte menneske og for det enkelte folk.

Hvis vi nu går bagved alle de problemer, der møder os i verden i dag, vil vi opdage, at verdens problem i dag er et moralsk problem. Den store afdøde fysiker Einstein har engang sagt, at der i den menneskelige natur er en drift imod ødelæggelsen, en drift imod aggression og splittethed, og det har han ret i, det er aldeles uimodsigeligt. Hele verdenshistorien i dette århundrede er eet eneste slående bevis derpå. Den tidligere præsident for De Forenede Nationer, Hollands tidligere stats- og udenrigsminister, van Kleffens, har indrømmet rigtigheden i disse betragtninger og udtalt, at De Forenede Nationer aldrig vil kunne blive nogen garanti mod en verdenskrig, for vel kunne man forhandle og mægle, men ødelæggelsesdriften i det menneskeligesind kunne vælge hele spillet.

Det er en meget farlig situation. Den moderne videnskab har givet os ødelæggelsesmuligheder i hænde som aldrig før i verdenshistorien; før var det dog begrænset, hvad ødelæggelsesdriften kunne føre til, nu er det ubegrænset. Jeg tror ikke, der er nogen, der for alvor kan vide, hvad den endelige virkning vil blive, hvis brintbomben anvendes i stor udstrækning; men de moralske kræfter, de moralske evner, til at beherske disse ødelæggelsesmidler har vi ikke udviklet, det må vi indrømme, det er enhver avis et levende bevis på hver dag, når vi læser den igennem. Hjernen har vi, og tænkningen har vi udviklet, men karakteren står stadig tilbage. Vi forstår jo også, at det er nødvendigt, at øst og vest forenes, fordi verden er blevet en helhed, men skal der skabes en virkelig forening, et virkeligt samarbejde, hvor bitterhed og had forsvinder, så må der skabes tillid, og tillid kan kun skabes på basis af fællesforpligtende og derfor absolutte moralske normer.

[Ole Bjørn Kraft.]

Må jeg have lov til, hr. formand, at slutte med nogle mere personlige betragtninger. Danmark har i dag besøg af en verdensstyrke fra Moralsk Oprustning, repræsenterende 30 nationer og ialt på godt og vel 300 mennesker; det er en fortsættelse af den rejse, der blev foretaget til de frie lande i Asien i sommer. Disse mennesker kommer til Danmark efter at have besøgt Finlands, Sveriges og Norges hovedstæder, og de har også været i Kiruna, den store malmbý deroppe. De er kommet med budskabet om nødvendigheden af en forandring i menneskets liv og indstilling; samme budskab, som de bragte til Asien, vil de nu bringe til os. Jeg tror ikke, at nogen af os for alvor vil kunne benægte, at den tid, vi lever i, kræver forandring såvel for det enkelte menneske som for nationen, fordi de to ting hører sammen, hvis vi vil bestå. Den gamle måde, hvorpå folkene levede sammen, duede jo ikke, den har i det 20. århundrede bragt os to store verdenskrige. Derfor gælder dette alle og også det danske folk. Det vil være meget forkert af os, hvis vi tror, at der ikke er noget at ændre i vort nationale og folkelige liv.

Det, Moralsk Oprustning siger, er noget positivt. Den er ikke negativt antikommunistisk, lige så lidt som den overhovedet er imod noget. Den er for en ny indstilling, en ny beslutning hos mennesker og folk, og jeg vil gerne understrege det, for der er så mange forkerte opfattelser af disse ting: den advarer lige så meget imod den materialistiske livsanskuelse, som breder sig i Vesten, som imod den kommunistiske materialistiske opfattelse, således som den er sat i højsædet i Sovjetunionen.

Jeg føler derfor trang til at sige til tingets medlemmer, at dette besøg er en begivenhed, som det ville være forkert om de, der på alle samfundslivets områder har et medansvar for vort folks og vort lands fremtid, vil stille sig ligegyldigt, bedrevidende, på forhånd afvisende overfor. Vi ved jo alle, at der er en utilfredsstillet længsel i vort folk; efter al den materielle fremgang, vi har haft, er vi alligevel ikke tilfredse, den materielle fremgang vil ikke være nok, hvis der ikke gives et svar på menneskets dybeste behov, og menneskets dybeste be-

hov er i 1955, som det altid har været det: et religiøst, et moralsk behov.

Rager: Jeg vil gerne ved denne lejlighed ulejlig det høje ting med nogle ord om den lille kommune, hvori jeg til daglig tilbringer min tid, og i hvis borgerrepræsentation jeg sidder, Københavns kommune.

Der er sikkert nogen, der i denne tid har lagt mærke til de budgetdebatter, der har fundet sted i de forskellige borgerråd, og hvorunder man har berørt forskellige problemer, som ikke alene vedkommer de pågældende kommuner, men også staten, og det er disse problemer, jeg gerne vil beskæftige mig lidt med. Når vi i Københavns kommune efterhånden er blevet mere og mere interesseret heri, er grunden den, at Københavns kommune stort set er ved ganske at skifte karakter som kommunalt samfund. Fra altid at være voksende er befolkningsmængden nu aftagende; i højere grad end tidligere ser man mange af skatteborgerne forsvinde ud i omegnen, og det er naturligt, at Københavns kommune under disse forhold tager sine økonomiske vanskeligheder op til undersøgelse.

For to år siden gjorde jeg nogle bemærkninger om sagen her i salen, og jeg havde dengang håbet, at andre repræsentanter for kommunen, der har sæde her, havde fulgt sagen op. Det gjorde de desværre ikke. Jeg opnåede fra den højtærede boligminister, der dengang var indenrigs- og boligminister, et velvilligt svar med hensyn til, at de spørgsmål, der ville blive forelagt, ville blive velvilligt behandlet, men jeg har på fornemmelsen, at de, der skulle forebringe spørgsmålene, med andre ord Københavns magistrat, i nogen grad undlod at gøre det, og man kan jo ikke sige noget til, når der ikke bliver peget på de forskellige spørgsmål, at de ikke bliver løst.

Nu interesserer det imidlertid også mere og mere i borgerrådet, og særlig ved den sidste budgetdebat var jo alle ordførerne inde på disse problemer. Men der er en ting, som jeg straks må tage afstand fra. Det er den udtalelse, som blev fremsat fra konservativ side om, at Københavns kommune skulle betales for at være hovedstad i landet. Jeg vil absolut tage afstand herfra. København skal have ligestilling med de

[Rager.]

øvrige kommuner, men København skal ikke have betaling for at opfylde en selvfølgelig pligt, og jeg beklager, at denne udtalelse blev fremsat. Det er imidlertid ikke — da den pågældende, der fremsatte den, ikke er tilstede — her stedet at diskutere dens nærmere karakter, og det skal jeg derfor undlade.

Hvad er det, jeg tænker på? Lad mig nævne et par eksempler. Lad mig pege på, at Københavns kommune f. eks. afholder en væsentlig del af sine overøvrighedsudgifter, hvad ingen anden kommune i landet gør. Lad mig pege på spørgsmålet om sindssygevesenet. Det er et af de spørgsmål, som iøvrigt blev taget op, endnu mens den nuværende højtærede boligminister var indenrigs- og boligminister, og borgmester Julius Hansen refererede i borgerrepræsentationen den 24. november 1954 forhandlinger, han i februar 1954 havde med den højtærede minister, hr. Kjærbøl, om en ordning, hvorefter København efter beregninger, der var opstillet i samarbejde med direktoratet for sindssygevesenet, skulle have refunderet 5 mill. kr. årlig fra staten. Ordningen skulle efter borgmester Julius Hansens udtalelser efter de aftaler, der dengang var truffet, været trådt i kraft den 1. april 1954.

Der skete imidlertid det, at den højtærede finansminister, der er væsentlig mere dynamisk end borgmestrene i København, fremsatte et lovforslag om en reform af skatte- og tilskudsområdet, og så stillede man den anden sag, om hvilken der var opnået enighed, i bero. Københavns kommune skrev den 15. oktober til staten om sagen, og det skal efter borgmester Julius Hansens udtalelser have gjort et stærkt indtryk på den daværende indenrigs- og boligminister, den nuværende højtærede boligminister, men der skete intet, og borgmesteren sluttede sin redegørelse med at sige, at han håbede stadig. Der er nu sket det, at man fra statens side har bevilget et tilskud på 3,2 mill. kr., men vel at mærke for indeværende finansår, medens de 5 mill. kr. for det foregående ikke blev bevilget, og hvor de 1,8 mill. kr. er blevet af, ved jeg ikke.

Jeg har nævnt dette par eksempler, og jeg kunne nævne flere, men det er der ingen grund til. Jeg har nemlig det indtryk, at

sagerne går i stå, hvis der ikke udefra bliver grebet ind, og min hensigt med at sige dette lidt udførligt her i dag er den, at jeg gerne vil forberede regeringen på, at jeg har indsendt til borgerrepræsentationens formand et forslag om, at borgerrepræsentationen bør nedsætte et udvalg til at behandle disse sager, idet magistraten får lejlighed til at vælge de medlemmer, den måtte ønske, ind i udvalget. Mit ønske er her at have lagt en lille bund for dette udvalgs henvendelser, og jeg håber fra ministeriets side at få en udtalelse om, at man vil se med velvilje på dette udvalgs sager, når udvalget fremstiller dem for ministeriet.

Det er det ene område, hvor København mener at have krav på ændringer i de bestående forhold; det var forholdet mellem København og staten. Dernæst er der et andet område. Det er forholdet mellem de tre kommuner København, Frederiksberg og Gentofte, hvor der består en udligningsordning. I henhold til denne har en voldgiftsret været nedsat. Man ved endnu ikke, hvilket resultat den er kommet til, men mit indtryk er, at København ikke kan være tilfreds med det resultat, der er fremkommet. Jeg mener — og jeg giver det tilkende i mit forslag — at dette udvalg også bør forhandle om, hvorvidt denne udligningsordning stadig er tilstrækkelig moderne.

Det ærede medlem hr. Bertel Dahlgaard har tidligere oplyst, at da han som indenrigsminister fremsatte forslag til denne lov, var det tanken, at loven kun skulle være midlertidig. Der sad dengang en hovedstadskommission, og man tænkte sig, at denne lov skulle virke, indtil hovedstadskommisionen var færdig og dens forslag gennemført.

Forslaget gik ud på en indlemmelse, som aldrig blev gennemført; vi har endnu kun den gamle lov. Jeg mener derfor, det vil være rigtigt at tage op til undersøgelse, hvorvidt denne lov stadig er tilstrækkelig, bl. a. er det jo et spørgsmål, om ikke en kommune som Lyngby-Taarbæk og eventuelt også Søllerød burde ind under en moderniseret udligningslov. Jeg synes også, at der ude ved hjørnet af Smallegade i går aftes, eller hvornår det var, faldt nogle ord, der viser, at Frederiksberg forstår, at nu er dens besøgstid også snart inde. Det kunne være, at Frederiksberg ikke

[Rager.]

havde noget imod, at denne lov blev taget op til revision. Det er jo en ulykkelig form, København i sin tid har fået. Man har altid glædet sig ved at tale om daværende borgmester Borups store fremsynethed, da indlemmelserne fandt sted omkring århundredskiftet. Hvis han havde været fremsynet, havde han indlemmet Gentofte og ladet Brønshøj ligge, men han indlemmede desværre Brønshøj og lod Gentofte ligge, så den fremsynethed har ikke været så stor.

Jå, det var de bemærkninger, jeg ønskede at gøre om Københavns specielle forhold, og de er som sagt gjort for at skabe basis for en velvillig modtagelse i ministeriet af henvendelsen fra det udvalg, som jeg håber kommer.

Der er for Københavns vedkommende endnu et problem, jeg gerne vil henlede opmærksomheden på. København skal hvert år bruge mange penge til investeringer, særlig efterhånden som København mere og mere bliver en kommune for de erhvervsdrivende, og det er til elektricitetsforsyningen. Det er stadig sådan, at værkerne må udvides og udvides i et meget hurtigt tempo; der skal bruges mange penge hertil. Befordringsmidlerne tager også mange penge, men det kan være, at der, når nu samfærdselskommissionens forslag kommer frem, måske bliver en lettelse på dette område. Der er også andre områder. Der er investeringsvanskelighederne, som naturligvis for København som for alle andre er store i den nuværende situation. Jeg mener derfor, det må tages op til overvejelse, om ikke staten på en eller anden måde kan hjælpe København til bedre lånemuligheder. Dette er jo en henvendelse til den højtærede finansminister, og jeg ved ikke, i hvor høj grad jeg kan vente, at finansministeren kan sætte sig i overborgmesterens sted, for når finansministeren skal bruge penge, således har jeg forstået det af mange og lange debatter her, trækker han på nationalbanken. Se, hvis nu København som hovedstad kunne få den samme tilladelse til at trække på nationalbanken, når den skulle bruge penge, ville det være godt, men det kan vi ikke. Men mon den højtærede finansminister dog ikke kunne sætte sig så meget i den kære overborgmesters sted, at han kunne forstå, at det ville være rart, om han

kunne række en hjælpende hånd? Jeg peger på, at det meget let kan komme til at betyde en ret alvorlig arbejdsløshed på mange områder indenfor Københavns kommune, hvis kommunens arbejdsplan bliver skåret så stærkt ned, som det nu truer med.

Jeg vil gerne fritage finansministeren for at give det svar, som måske ligger nærmest for ham, nemlig at sige til mig, at jeg har talt om el-værkerne, og Københavns kommune må ligesom andre kommuner sørge for at blive selvfinansierende på dette område. Et sådant svar fra finansministeren til mig ville kun medføre en forlængelse af diskussionen, fordi mit svar omgående ville falde. I det første tiår efter krigen har Københavns el-værker udvidet for 180 mill. kr. med et rundt tal, men i den samme tid har de indtjent 215 mill. kr. Det vil altså sige, at der er indtjent 35 mill. kr. mere, end der er investeret, og derfor vil den indvending fra den højtærede finansminister, hvad han selv og andre vil kunne forstå, intet betyde.

Jeg er derefter færdig med disse mere bebrøvelige sager. Så er der et andet problem, jeg ønsker at vende mig til, og det er så heldigt, at blandt de mange ministre, der overværer forhandlingerne her, er også ministeren for offentlige arbejder, og det er netop ministeren for offentlige arbejder, jeg nu gerne vil sige nogle ord til.

Det er gået op for mig, at der på finanslovsforslaget foreslås en bevilling af en sådan karakter, at dens gennemførelse vil betyde, at Lundtoftebanen skal bygges som elektrisk bane.

Nu vil jeg gerne have rede på: Hvordan ligger det rent legalt med hensyn til bygning af nye baner? Det forekommer mig, at når der i gamle dage skulle bygges en ny bane, skulle der vedtages en lov. Er man kommet ud over det? Kan statsbanerne bygge nye baner uden særlig lov, eller er det kun for elektriske baner, det gælder? Ministeren vil måske henvise til loven af april 1930 om elektrificering af bestående banestrækninger. I 1930 vedtog man en lov om elektrificering af bestående banelinier, der besørger den københavnske nærtrafik, og på det grundlag elektrificeredes derefter strækningerne fra Valby til Holte og Klampenborg samt linien Hellerup-Vanløse-Frederiksberg. Man har senere fortsat med elek-

[Rager.]

trificering af linierne til Glostrup og til Ballerup, og dette har man vel kunnet gøre i henhold til den bemyndigelse, der blev givet i § 1 i loven af april 1930. Men kan man blive ved med det, og kan man bygge nye banestrækninger?

Da man skulle elektrificere, gik man til rigsdagen og spurgte: Kan vi få lov til at elektrificere? Det var en driftsartsændring, man foretog, men normalt går man jo ikke med driftsartsændringer til rigsdagen. Da man gik fra dampdrift til dieseldrift, spurgte man ikke rigsdagen, og jeg ville også finde det unødvendigt. Derimod kan jeg ikke anse det for unødvendigt at gå til folkettinget, når det som her drejer sig om en helt ny banestrækning. Hvis ministeren virkelig mener, at han kan bygge en ny bane i henhold til denne bemyndigelseslov, fordi der står, at dens bestemmelser gælder de banelinier, der besørger den københavnske nærtrafik, hvis han tror, at han måske kan gå ud over de baner, der fandtes, da loven blev vedtaget, vil jeg henvise til, at ministeren vist ikke kan få anlægget finansieret. I samme lovs § 4 står der nemlig, at ministeren bemyndiges til at skaffe de fornødne beløb ved udstedelse af statsobligationer til en rente af ikke over 5 pct. Henvist til finansiering med statsobligationer til ikke over 5 pct. — når der ikke står andet, må jeg gå ud fra, at det skal være til parikurs — tror jeg ikke, ministeren vil have mulighed for at bygge banen.

Men som finanslovforslaget ser ud i øjeblikket, forstår jeg, at man mener blot at kunne tage bevillingen op på finanslovforslaget. Man skulle altså derefter, når som helst statsbanerne fandt det påkrævet, kunne bygge en ny linie. Man mente dog ikke kunne at bære sig ad på den måde, da man ville lave den nye overfart for bilerne over Store-Bælt; og der skal end ikke laves jernbaneanlæg. Jeg kan derfor ikke rigtig forstå, at det skulle være rigtigt.

Jeg mener, at Lundtoftebanen kun kan bygges efter en vedtagelse her, og jeg vil

pege på, at der i øjeblikket er en løbende divergens mellem Lyngby-Taarbæk kommune og Københavns kommune angående de distrikter, som man særlig tænker sig betjent af Lundtoftebanen. Anlægget af Lundtoftebanen forudsætter naturligvis, at der skal bo en hel del mennesker derude. De grunde, som København i øjeblikket ejer i Lyngby-Taarbæk kommune, men som man er villig til at afgive til Lyngby-Taarbæk, når man får sikkerhed for, at de bliver fornuftigt bebygget, dem ønsker Lyngby-Taarbæk jo at be bygge med lav bebyggelse. Jeg ville mene, at man ikke bør forrykke situationen derude ved, at man gennem vedtagelse af dette finanslovforslag tager standpunkt til spørgsmålet om Lundtoftebanen. Jeg synes iøvrigt, at den første strækning af banen til Køge var nok så interessant at få i gang som Lundtoftebanen.

Jeg håber at få et svar fra den højtærede minister for offentlige arbejder angående disse problemer.

Weikop: Da jeg jo er medlem af Københavns magistrat, ville det være meget fristende for mig at fortsætte, hvor det ærede medlem hr. Rager slap. Det skal jeg imidlertid afholde mig fra på nuværende tidspunkt og kun sige, at jeg mener ikke, det ærede medlem hr. Rager kan tage patent på at tale Københavns kommunes sag, sådan som jeg synes han gjorde. Jeg vil gerne sige, at jeg giver fuld tilslutning til, at Københavns kommune får alt det, der med rette tilkommer den. Dermed har jeg altså givet tilslutning til det, som det ærede medlem hr. Rager her har fremdraget, for så vidt dette med rette tilkommer Københavns kommune.

Dernæst sagde det ærede medlem hr. Rager sådan noget lignende som, at magistraten i København havde vist forsømt noget, og at sagen vistnok ville gå i stå, hvis der ikke kom noget udefra, og det ærede medlem hr. Rager nævnte, at han havde stillet forslag om nedsættelse af et udvalg i borgerrepræsentationen. Jeg ved ikke, hvor-

[Weikop.]

dan det vil gå med det, men jeg mener ikke, at magistraten har forsømt noget. Jeg skal imidlertid ikke komme ind på kommunaldebate her; jeg mener, at dette hører hjemme i Københavns borgerrepræsentation og ikke i det høje folketing. Men jeg synes nu alligevel, at det ærede medlem hr. Rager overvurderer sin indflydelse i Københavns borgerrepræsentation, og jeg kan måske til oplysning for dem, der ikke ved det, oplyse, at det radikale parti i borgerrepræsentationen har 2 medlemmer, det ærede medlem hr. Rager og et medlem til, af 55.

Jeg skal så gå over til det, som jeg ville tale om, nemlig priser og avancer. Det er noget, der har været drøftet meget indgående her i folketinget, og jeg ved meget vel, at tusindvis af stræbsomme næringsdrivende, som til daglig kæmper mod stigende udgifter og søger at holde hovedet oven vande, klart forstod, at den tale, det ærede medlem hr. Poul Hansen (Kalundborg) holdt under åbningsdebatten, betød, at avancerne skulle bruges som skræmmebillede overfor den arbejdskare, som det ærede medlem hr. Poul Hansen (Kalundborg) talte til og for. De, der hørte denne tale, måtte få indtryk af, at avance skulle opfattes som fortjeneste, endskønt alle og enhver burde vide, at bruttoavance er en ting og nettoavance, fortjenesten, noget helt andet.

Trods denne — jeg må næsten sige noget hadefulde — indstilling overfor avance, som socialdemokraterne har givet udtryk for, vil jeg dog gerne henstille til den højtærede finansminister at ophæve avancebestemmelserne i loven om forbrugsbegrænsende foranstaltninger. Disse bestemmelser kom jo ind i loven for at hindre, at de erhvervsdrivende kunne lægge afgifterne på de varer, de havde på lager, og derved opnå en ekstra fortjeneste. Ingen har længere en sådan mulighed, og derfor er det efter min opfattelse helt urimeligt, at de erhvervsdrivende, der forhandler de pågældende afgiftspligtige varer, ene af alle erhverv skal have monopoltilsynets tilladelse til at forhøje de pr. 1. marts 1955 beregnede bruttoavancer.

Og hvis finansministeren eller andre skulle mene eller tro, at tekstilbranchen, det være sig tekstilindustrien, detailhand-

lere eller grossister, har haft en indtjening, der kan bære de øgede udgifter, så gør man sig skyldig i en stor fejltagelse. Tekstilomsætningen falder, produktionen falder, importen falder, men omkostningerne stiger. Siden marts har arbejderne og funktionærerne fået to dyrtidstillæg, butiksløjen er på grund af vor lovgivning steget med fra 5 til 25 pct., brændselspriserne med 30 pct., benzinprisen med 20 pct., papirprisen og meget andet er steget siden dengang. Jeg skal i denne forbindelse også pege på den store udgift, som renten betyder for mange firmaer, og det er ikke småting, det drejer sig om. Fornylig offentliggjorde et aktieselskab her i byen, der driver detailhandel, at dette selskab pr. 1. september havde investeret 463 000 kr. i afgifter, og selskabet regner med, når lageret udelukkende består af afgiftspligtige varer, at ville have investeret 1 mill. kr. i afgifter. Hvis selskabet blot skal betale den samme rente, som finansministeren betaler, betyder det en årlig udgift på ca. 70 000 kr., og dertil kommer jo noget helt andet, nemlig, at penge er meget vanskelige at få fat på.

Er der mon nogen, der herefter tror, at industri og handel kan bære disse udgifter selv? Ja, var der tale om en omsætningsfremgang, så var der vel muligheder, men ved rivende tilbagegang i omsætningen er det ganske udelukket. Til belysning af indtægtsforholdene indenfor f. eks. trikotage- og manufakturhandelen vil jeg gerne henvise til Københavns kommunes statistiske månedsskrift, hvoraf det vil ses, at samtlige selvstændige erhvervsdrivende i København i årene fra 1949 til 1953 har haft en gennemsnitlig indtægtsstigning på 19 pct., medens trikotage- og manufakturhandlerne har haft et fald i den samme periode på 6,4 pct., samtidig med at forretningspersonalet har haft en indtægtsstigning på 28,3 pct. og lærlingene på 49,7 pct. Jeg synes, disse par tal viser, at tekstilhandelen allerede i 1953 stod overfor en indtægtsnedgang, og med den nedgang i omsætningen, der har fundet sted, og som fremover må forventes, vil indtægtsnedgangen givet fortsætte.

Nu ved jeg ikke, i hvilket omfang der af fabrikanter, grossister og detaillister er indhentet tilladelse hos monopoltilsynet til

[Weikop.]

at forhøje bruttoavancen på tekstilvarer, eller i hvilket omfang sådan tilladelse er givet, men jeg ved, at det er mere end urimeligt, at tekstilbranchen, der har de store vanskeligheder og så sandelig ikke kan tage urimelige priser, skal straffes, hvis den ikke indhenter en tilladelse til at dække øgede udgifter, medens alle andre erhvervsdrivende overhovedet ikke skal indhente nogen tilladelse og iøvrigt kan sætte deres priser, som de vil, hvis varerne sælges i fri konkurrence.

Der tales så meget om saglighed og om, at der så sandelig ikke må finde forskelsbehandling sted. Jeg kunne meget vel tænke mig, at det radikale parti, der sammen med socialdemokraterne lavede avancebestemmelserne, nu kan se, at disse ikke længere har nogen berettigelse, og jeg kunne også godt tænke mig, at det radikale parti ud fra betragtningen om ligestilling indenfor erhvervene egentlig vil støtte en henstilling om at fjerne disse avancebestemmelser så hurtigt som muligt. Jeg ved godt, at monopoltilsynet hører under handelsministeriet, og at det har fået bemyndigelse af den højtærede finansminister til at administrere avancebestemmelserne, men det er i finansministerens lov, avancebestemmelserne står. Jeg vil derfor gerne opfordre den højtærede finansminister til hurtigst muligt at stille forslag om ophævelse af avancebestemmelserne, og hvis finansministeren skulle være lidt i tvivl om, hvorvidt han nu vil følge min opfordring, så tror jeg, at han blot skal spørge handelsministeren, der jo besidder stor erfaring på dette område og sikkert vil sige, at det er komplet overflødigt at have avancebestemmelser indenfor tekstilbranchen. Jeg er nemlig sikker på, at de, der kender det mindste til disse forhold, vil erkende, at er der et område, hvor avancebestemmelser ikke er påkrævet, så er det i tekstilbranchen.

Når jeg som sagt tror på, at det radikale venstre vil støtte en sådan henstilling, er det, fordi det radikale venstre utvivlsomt vil være enig i, at man — for at bruge et udtryk, som man hører så tit her — ikke kan være en lovgivning bekendt, der åbenbart gør forskel på skrædder og skomager.

Den højtærede finansminister foretræk-

ker jo, at man ikke kommer med krav, men at man i stedet for foreslår besparelser. Det er vel ikke stort, der kan spares ved det, jeg nu har sagt om besparelser i administrationen af disse avancebestemmelser, men småpenge har jo også ret, og jeg tror, at befolkningen altid vil hilse det med tilfredshed, når der kan gennemføres småbesparelser. Jeg vil imidlertid også gerne påvise et område, hvor der kan spares en betydelig sum penge.

Man ønsker jo ikke, at forbrugerne skal betale for høje priser, men jeg går ud fra, at man heller ikke ønsker, at staten og kommunerne hele landet over skal betale for høje priser. Konfektionsindustrien og skrædderforbundet har indgået en overenskomst, der forbyder staten og kommunerne at indkøbe konfektionerede uniformer, med den virkning, at staten og kommunerne må betale en højere pris, og det til trods for at konfektionerede uniformer er lige så gode. Vi går jo allesammen med konfektioneret tøj, og det synes vi da i enhver henseende er udmærket — det gør jeg i hvert fald. Er det nu ikke en bagatel, det, jeg fremdrager her? Nej, det er det ikke. Af statsregnskabet fremgår det bl. a., at statsbanerne bruger ca. 4 mill. kr. til uniformer, postvæsenet 2—3 mill. kr. — jeg tror, det var 2,6 mill. kr. Københavns kommune, der også er underkastet en sådan overenskomst, bruger 1½—2 mill. kr. Bare ved at summere dette op får man ca. 9 mill. kr. Dertil kommer andre etaters uniformer, politiets uniformer og mange andres. Jeg ved ikke, hvor meget det kan blive, men jeg tror ikke, det er så helt galt at regne med, at de offentlige institutioner hele landet over, stat og kommuner, bruger henved 20 mill. kr. til uniformer. Vil der nu kunne spares 10 eller 20 pct. herpå, så drejer det sig om et beløb på 2—4 mill. kr., som skatteyderne skal betale, fordi skrædderforbundet og konfektionsindustrien har sluttet en aftale.

Jeg ved meget vel, at den højtærede handelsminister har set på sagen — jeg ved ikke rigtig, om også trafikministeren har det — men da sagen jo er gammel og såvidt jeg ved, sidst er rejst i 1953 overfor handelsministeren, så betyder det, at der i flere år er betalt millionbeløb mere for uniformer end nødvendigt.

[Weikop.]

Den højtærede handelsminister anbefaler jo husmødrene at spare på femørerne, og ministeren siger, at hun får på hattepulden derfor. Jeg kunne godt tænke mig, at handelsministeren får på hattepulden af de husmødre, der til daglig må vende hver femøre, men den højtærede handelsminister skulle jo heller ikke gerne se millionerne rulle, og jeg havde lyst til at bruge den højtærede handelsministers eget udtryk og sige, at hun skulle „knagen sparke mig“ se på denne sag. Her er nemlig et område, hvor der kunne spares og have været sparet, og skatteyderne, som jeg mener ligesom jeg selv går i konfektioneret tøj, spørger jo forundret — forundret — hvorfor en sådan overenskomst ikke forlængst er draget frem i søgelyset, f. eks. af socialdemokraterne. Forklaringen er den, at der både i den tidligere prislov og i monopoloven står, at løn- og arbejdsforhold falder udenfor loven, og meningen med denne bestemmelse har vel været den, at man kunne fastsætte løntariffer f. eks. for skrædderarbejde og konfektionsarbejde, akkord og alt muligt, men jeg tror ikke, der har været tænkt på, at man i en overenskomst mellem arbejdere og arbejdsgivere skulle bestemme, hvilken slags uniformer en kommunal eller en statsinstitution skulle købe, eller at en sådan overenskomst ligefrem skulle kunne forbyde kommunale eller statslige institutioner at købe uniformer i den forarbejdning, som institutionerne anser for den fordelagtigste. Jeg synes, at den højtærede handelsminister, der er meget kritisk indstillet overfor fordyrende aftaler, burde se hurtigst muligt at få denne sag ud af verden, så at forbrugerne ikke kommer til at betale mere end nødvendigt. Det vil sikkert interessere hele befolkningen at høre den højtærede handelsministers mening herom, og det vil også interessere erhvervslivet at høre ministerens svar på et par spørgsmål, som jeg nu vil stille.

Det første spørgsmål er dette: Hvis arbejdsgiverne, fabrikanterne og skrædderne, altså udelukkende arbejdsgivere, indbyrdes indgik en aftale, der gik ud på kun at levere delvis skrædderforarbejdede uniformer til offentlige institutioner, og dermed afskar offentlige institutioner fra frit valg mellem dyrere, delvis skræddersyede uniformer og

billigere konfektionssyede uniformer, ville en sådan aftale da ikke være at anmelde, og ville aftalen ikke øve en så væsentlig indflydelse på pris-, produktions- og omsætningsforhold, at monopoltilsynet måtte søge forholdet bragt til ophør ved forhandling eller pålæg? Det var det første spørgsmål, og med den indsigt, ministeren har i konkurrencebegrænsende aftaler, tror jeg egentlig, at den højtærede minister, hvis ministeren havde været her, havde kunnet besvare dette spørgsmål med et klart ja eller nej.

Det andet spørgsmål er: Hvis en nøjagtigt tilsvarende aftale, der ganske på samme måde afskærer aftagerne deres frie valg, indgås mellem fagforening og arbejdsgivere, vil den da ikke falde ind under monopollovens bestemmelser?

(Kort bemærkning).

Rager: Jeg takker det ærede medlem hr. Weikop for den fuldstændige tilslutning til mine udtalelser angående Københavns kommune, men den lille politiks vogter kan jo aldrig komme udenom at skulle dryppe lidt malurt i bægeret, og så ved det ærede medlem ikke bedre end at sige, at jeg skulle ikke tro, at jeg kunne tage patent på at tale for Københavns kommune. Jeg minder om, at jeg straks sagde, at jeg havde sagt noget lignende for to år siden. Jeg beder det ærede medlem hr. Weikop slå efter i borgerrepræsentationens forhandlinger, hvorefter jeg har bebrejdet ham og alle de øvrige repræsentanter for Københavns kommunestyre, som sidder her i folketinget, at de ikke sluttede op bag mig. Jeg har altså netop ikke villet tage patent. Jeg har beklaget mig over, at de herrer, undskyld, de damer og herrer, lod mig have eneret.

Jeg er enig med det ærede medlem om det, han sagde om konfektioneren.

Peter Nielsen: Den store arbejdsløshed i de nordjyske landkommuner har tidligere været til debat her i folketinget, og man vedtog også i foråret fire love, der skulle medvirke til løsning af det såkaldte arbejdsløshedsproblem. Desværre blev de fire lovforslag gennem deres behandling her i dette høje ting ændret således, at deres betydning

[Peter Nielsen.]

blev væsentligt forringet. Ved den lejlig-
hed udtalte jeg, at disse fire love i den skik-
kelse, folketinget gav dem, næppe ville
være tilstrækkelige til at løse det nord-
jyske beskæftigelsesproblem, hvilket des-
værre har vist sig at være rigtigt, idet ar-
bejdsløsheden deroppe er steget. Den var
for de nordjyske landkommuners vedkom-
mende i oktober i år 15,3 pct. mod 11,1 pct.
i oktober 1954. Da vi i disse år har haft
en god beskæftigelse i det øvrige land, er
det beklageligt, at det ikke har været
muligt at få løst problemet om arbejds-
hedsøerne.

Jeg har før peget på de rige muligheder,
der i Nordjylland er for godt, produktivt
arbejde, bl. a. ved de store landvindinger,
der kan foretages i Limfjordsegnene. Der
har også af den højtærede landbrugsminister
og landvindingsudvalget været udvist stor
interesse for disse projekter, men de er
stødt på modstand fra fiskerierhvervet.
Man har iøvrigt lidt svært ved at forstå,
hvilken skade det danske fiskeri kan
tage af, at f. eks. Ulvedyb mellem Gjøl
og Øland bliver afvandet, og det vil vel i
det lange løb være betænkeligt at fastslå,
at der her i Danmark ikke mere må land-
vindes på søområdet. Det ville derfor være
ønskeligt, om fiskerierhvervet snart ville
udtale sig om, hvor landvinding er tilladt,
ikke blot af hensyn til den nordjyske be-
skæftigelse, men også af hensyn til den
mangel på landbrugsjord, der er her i
landet.

Jeg er godt klar over, at det nordjyske
beskæftigelsesproblem ikke på lang sigt
løses ved landvinding og andre offentlige
arbejder, men at der må skabes mere varig
beskæftigelse. Landbruget kan ikke aftage
den ledige arbejdskraft. Mulighederne findes
derfor kun indenfor industrien, og her vil
de nye årgange også snart melde sig, ikke
mindst i Nordjylland. Jeg har hørt nævne,
at der for at beskæftige en arbejder mere
i industrien skal investeres ca. 50 000 kr.
Det vil for de nordjyske landkommuners
vedkommende betyde en nyinvestering på
ca. 100 mill. kr., såfremt de arbejdsledige
deroppe skal beskæftiges indenfor indu-
strien, og så er der ikke taget hensyn til
de nye årgange.

At dansk kapital vil kunne løse denne

opgave i overskuelig fremtid, er vel næppe
sandsynligt, og det spørgsmål må derfor
rejse sig, om det ikke ville være formåls-
tjenligt at forsøge at få mere udenlandsk
kapital placeret her i landet og få flere
virksomheder fra kapitalstærke lande til
at lægge afdelinger af deres produktion
her i Danmark. Der er en meget stærk
konkurrence mellem vesteuropæiske lande
i øjeblikket for at drage bl. a. amerikanske
virksomheder til sig, og det ville være
gavnligt, om Danmark i højere grad deltog
i denne konkurrence.

Der har i disse år været liberaliseret
meget, og selvom en yderligere liberalisering
under de nuværende forhold kan være
betænkelig, må det vel være muligt at lette
adgangen for udenlandske fabrikker og
deres virke noget. Alle andre lande har
f. eks. frihavne, hvilket trækker mange
udenlandske firmaer til. Det må være
muligt at gøre Københavns frihavn til en
virkelig frihavn, og det spørgsmål må rejse
sig, om der ikke også burde oprettes en
frihavn i provinsen. Her vil det være
naturligt for mig at henlede opmærksom-
heden på provinsens største havn, Aalborg-
Nørresundby, navnlig da den største ledig-
hed, ikke mindst blandt havnearbejdere,
findes dér.

Der skal nu i de arbejdsløshedsramte om-
råder på de respektive amters foranledning
oprettes lokale initiativudvalg. Det må
beklages, at ligegyldige formaliteter hidtil
har sinket disse udvalgs etablering, men der
er ingen tvivl om, at når de først begynder
at arbejde, vil de have hele den lokale
befolknings støtte, idet arbejdsløsheden
ikke alene er et problem for de arbejds-
ledige, men også virker hemmende på hele
landsdelens handel og virke og kan blive
en svær byrde for de respektive kommuner.
Jeg vil derfor udtrykke håb om, at disse
udvalg vil blive støttet i deres bestræbelser
ikke alene af statsadministrationen, men
i lige så høj grad af lovgivningsmagten og
de bevillende myndigheder.

Det må være i hele samfundets interesse
at få spørgsmålet løst — og løst på en sådan
måde, at nye arbejdsmuligheder, der måtte
blive skabt, ikke alene bliver forbeholdt
hovedstaden, men fordelt over hele landet,
navnlig dér, hvor ledig arbejdskraft findes.
Folketrykninger er aldrig af det gode, og den

[Peter Nielsen.]

vækst, København og omegn har haft på det øvrige lands bekostning, kan næppe i det lange løb være sund. I andre lande søger man at bekæmpe en for voldsom udvidelse af hovedstæderne. Således søger England at holde London nede på en passende størrelse, idet man er yderst betænkelig ved, at $\frac{1}{5}$ af landets indbyggere bor i hovedstaden, og dér har man bl. a. ved en skærpet byplanlovgivning gjort det næsten umuligt for en ny fabrik at etablere sig i London. I stedet søger man at dirigere den til et af de områder, hvor beskæftigelsen ikke er god. I Storkøbenhavn og det nærmeste Nordsjælland bor $\frac{1}{4}$ af Danmarks indbyggere, og fortsætter den nuværende udvikling, vil snart $\frac{1}{3}$ af landets befolkning være klumpet sammen herovre.

Hvor staten og lovgivningsmagten kan øve indflydelse på beskæftigelsens placering, bør det gøres, og nye arbejdsmuligheder må derfor ledes ud over det ganske land og først og fremmest til arbejdsløshedsøerne.

A. C. Normann: Jeg har nogle bemærkninger i anledning af den næsten standende diskussion om færdselsloven, idet jeg gerne vil benytte denne lejlighed til at henlede den højtærede justitsministers opmærksomhed på, at jeg bl. a. i egenskab af mit hverv som mit partis ordfører ved færdselslovens gennemførelse i fjor og som tidligere medlem af færdselsudvalget naturligvis nu bag efter med stor interesse har iagttaget den måde, på hvilken den nye lov administrativt er gennemført og vel i fremtiden skal gennemføres.

Nu er der i de sidste dage fremkommet nye skræmmende oplysninger om antallet af færdselsulykker. 1 000 dræbte og over 40 000 kvæstede, siger bladene. Jeg er efter nogle dages rejse i Jylland først kommet til København i dag og har ikke fået disse tal verificeret; men selv de ca. 700, der mistede livet i 1954, er jo et tilstrækkelig alvorligt tal til at mane til en virkelig landsomfattende indsats efter store linier for omsider at få denne store ulykkeskilde begrænset. Færdselsdrab er nu ved at være en af de vægtigste dødsårsager her i landet, medens de tidligere spillede en forsvindende rolle i forhold til en lang række sygdomme. Færdslen tegner sig i dag for flere dødsfald end

f. eks. sådanne sygdomme som tuberkulose, sukkersyge, mavesår, ja, endog for flere end lungebetændelse, selvom man medregner de lungebetændelser, som opstår som en komplikation til færdselsulykker.

I betragtning af de uhyre ofre, der er bragt fra offentlig og privat side for at bekæmpe disse tidligere så dominerende dødsårsager, den lange række sygdomsgrupper, som har været frygtet af menneskene i menneskealdre, er indsatsen mod færdselsulykkerne endnu forbavsende ringe. Det må her huskes, at foruden de mange dræbte er der tusinder af lemlæstede, som aldrig genvinder deres færlighed, således at man også i forbindelse med færdselsulykkerne kan tale om en stor sygdomskilde. Jeg tror kun, der er en 3—4 sygdomsgrupper tilbage, som forårsager flere dødsfald end færdslen, nemlig sådanne som kræft, nerve- og hjertesygdomme, og der har ikke i tilnærmelsesvis samme grad fra den almindelige befolkning været vist den interesse for at bekæmpe færdselsdrabene, færdselsulykkerne, færdselskvæstelserne og færdselssygdommene, som der har været vist overfor adskillige af de sygdomsgrupper, jeg før nævnte, måske nok ud fra en almindelig forestilling om, at disse almindelige sygdomme rammer os i flæng, at de er noget, enhver kan frygte når som helst at blive udsat for. Det er, ligesom man mener, at man har en større indflydelse på, om man bliver offer for en færdselsulykke. Det er der naturligvis ud fra den enkeltes synspunkt noget rigtigt i, men nu ved vi altså, at færdselsulykkerne efterhånden har fået dette omfang, og derfor ønsker vi at kunne gribe noget stærkere ind.

Jeg husker, at der i færdselsudvalget blev rejst en ret livlig diskussion om, hvorvidt det var forsvarligt at imødekomme et forslag fra den højtærede justitsminister om at anvende et så ringe beløb som 300 000 kr. til en reklamekampagne, en propagandakampagne, der skulle følge denne lovreform op. Sådanne afdæmpede forestillinger om den kraft, der må bringes i anvendelse, rådede så sent som i fjor.

Jeg for min del havde ventet, at vi som en konsekvens af hastighedsbestemmelserne ville have set skilte med lokale hastighedsbegrænsninger skyde op ved hovedpassagerne gennem alle landets byer og landsbyer,

[A. C. Normann.]

hvor hurtig kørsel betyder en større risiko, sådan som det er sket i en lang række andre lande, hvor man også har måttet forlade den al færdsel omfattende almindelige hastighedsbegrænsning.

Jeg havde også ventet, at der hurtigere ville komme mere færdselspoliti ud i trafikken, ikke blot i København og i købstæderne, hvor de færreste grove ulykker sker, men ude på landevejene i den hastige og gennemgående trafik. Det er egentlig ikke i overensstemmelse med min indstilling at kræve politikorpset udvidet og at kræve mere kontrol med borgerne her i landet, men på grund af den alvor, hvormed de nye tal taler til os, og på grund af den langsomhed, hvormed den danske befolkning indstiller sig på det hastigt stigende omfang af den motoriserede færdsel, må der sættes ind med ganske anderledes virkningsfulde midler end hidtil. Jeg har indtryk af, at politiet interesserer sig mere for de små, tidkrævende ordensopgaver i købstæderne, og jeg kunne nævne mange eksempler på en interesse fra politiets side for mange af de bestemmelser i færdselsloven, som jeg ikke synes er så forfærdelig vigtige, og som i hvert fald ikke bør komme i første række.

Jeg skal her koncentrere mig om det væsentlige og vil slutte med at spørge den højtærede justitsminister om, hvilke oplysninger han kan give med hensyn til ministeriets planer i den kommende tid vedrørende lokale hastighedsbegrænsninger over hele landet og vedrørende en mere effektiv kontrol fra politiets side med færdslen.

Endvidere har jeg tænkt mig ligesom så mange af de foregående talere at benytte lejligheden til at fremdrage et spørgsmål af mere lokal interesse. Jeg vil gerne henlede folketingets og trafikministerens opmærksomhed på visse forhold i forbindelse med en af de væsentligste af statens havne, nemlig Esbjerg havn, hvis erhvervmæssige betydning for hele landet jeg ikke behøver at understrege. Her gælder det samme synspunkt, som det ærede medlem hr. Peter Nielsen fremdrog i forbindelse med havnen i Aalborg og erhvervslivet i og omkring denne by og dens opland, men isørigt for Esbjerg havns vedkommende vel nok med en betydning, der strækker

sig ud over hele landet. Jeg glæder mig over, at vi sidste år fik fremskaffet midler til Englandskajens istandsættelse, og håber, at anskaffelsen af en meget nødvendig moderne sandpumper ikke må trække altfor længe ud.

Det, der trænger sig særlig på nu, er imidlertid de mere end uforsvarlige forhold ved fiskerihavnen. I 1952 indgik Esbjerg Fiskeriforening, støttet af Vestjysk Fiskeriforening og, såvidt jeg har forstået det, også af havnebestyrelsen, med et andragende til ministeriet for offentlige arbejder om udvidelse af fiskerihavnen med et femte bassin. Begrundelsen var dengang navnlig den, at havnen allerede da, efter den vældige vækst i fiskerflåden, langt fra var stor nok til at afgive kajplads til kutterne. Allerede da pegede man på det uforsvarlige i at være henvist til at anbringe kutterne i adskillige rækker ved siden af hinanden; i ganske særlige situationer, når der var flest kuttere i havnen, nåede de op til 7 til 8 rækker, hvad der naturligvis ofte medførte skader og tidsspilde og bestandig indebar risikoen for, at en stormflod kunne medføre en uoverskuelig katastrofe.

Stillingen er forværret ved, at der i årene efter krigen fandt en delvis omlægning af fiskeriet sted. En stor del af flåden gik i perioder af året over fra snurrevods- til trawlfiskeri, hvad der medførte behov for større liggeplads, fordi fisketogterne efter industrisild kun varer en fjerdedel af den tid, der normalt bruges til en fisketur med snurrevodsredskaber. Nu er stillingen yderligere blevet alvorliggjort ved den næsten eksplosive udvikling, industrifiskeriet har gennemgået indtil i dag, idet der nu hjembringes så store kvanta industrisild, at den sildeolie, der under losningen går ud i havnevandet, ofte dækker hele fiskerihavnen som en hinde, der gør opbevaringen af konsumfisk i hyttefadene umulig. Taler man med fiskerne, hører man meget ofte eksempler på, at store kvanta af levende rødspætter er blevet dræbt af olien. Følgen er naturligvis, at fiskeriet efter gode spise-fisk slet ikke følger med i udviklingen, ja, jeg tror ikke, den højtærede fiskeriminister vil modsige mig, hvis jeg siger, at det faktisk i Esbjerg er slået fuldstændig i stykker af denne udvikling.

I de første ti måneder af dette år er der

[A. C. Normann.]

landet ca. 115 mill. kg fisk i Esbjerg, hvoraf næsten 100 mill. kg var industrifisk, hvad der vil sige en tredobling siden 1952. Derfor er det så uhyre nødvendigt at få det femte bassin, der foruden at skaffe kajplads vil gøre det muligt ved en afspærring fra de andre bassiner at få konsumfisken adskilt fra industrifisken.

Jeg ved meget vel, at den højtærede minister — ved siden af nu formentlig at udtrykke velvilje — kan henholde sig til den økonomisk vanskelige situation med den tunge vægt, dette argument for øjeblikket har og må have. Al offentlig anlægsvirksomhed er imidlertid ikke standset, den har tværtimod været opretholdt i et omfang, som ikke — i alt fald efter min mening — har været fuldt forsvarligt. I den prioritetsliste, ministeriet formentlig har, og som burde sammenholdes kritisk med og derefter indarbejdes i en alle statsarbejder omfattende prioritetsliste, bør bestandig de produktive og valutaskabende formål tilgodeses først. Jeg håber, ministeren er enig med mig heri, og jeg henleder samtidig ministerens opmærksomhed på, at igangsættelsen af det stykke produktive arbejde, jeg her foreslår fremmet, vil vække glæde blandt de temmelig mange arbejdsløse, der er i Esbjerg.

Ministeren lovede for et par måneder siden en deputation at ville overveje sagen ud fra en velvillig indstilling. Jeg håber nu, at han vil beslutte sig til også at fremme den.

Til sidst vil jeg gerne henlede den højtærede trafikministers opmærksomhed på et andet forhold af lokal og måske en lille smule usædvanlig art. Det er spørgsmålet om forbindelsen mellem fastlandet og Mandø. Afgørelsen af, i hvilket omfang det lille øsamfund på Mandø bør sikres bedre mod stormflod, er stadig trukket ud. Det samme gælder vurderingen af, om det vil være rimeligt og i væsentlig grad marskskabende at anlægge en dæmning over til øen. Befolkningen på øen klarer sig stadig med køreturen gennem Vadehavet, som kun kan forceres, når vandstanden tillader det. Der opretholdes på den pågældende 5—6 km lange strækning en kørevej, omend ikke en vej i normal forstand, men en passage, ved opsætning af koste og grene

ved siderne og ved, at store mængder af ral hvert år køres ud og så iøvrigt ret hurtigt derefter skylles bort af havet.

Da der ikke hos kommunerne på landsiden er nogen interesse i forbindelsesvejen mellem fastlandet og øen, kommer byrden alene til at hvile på Mandø kommune, selvom der her er tale om en udensogsvvej. Jeg er egentlig ikke helt klar over, om det er korrekt at sige det på den måde, men jeg tror, man kan sige, at der her er tale om en vej, som egentlig ikke ligger i nogen som helst dansk kommune, og at forholdet altså er et ganske særligt. Selvom Mandø kommune får det normale vejfondstilskud, som gælder for sognekommuner, er det næppe rimeligt, at vedligeholdelsespligten af en interkommunal forbindelsesvej ensidigt påhviler den ene part, navnlig når der er tale om en kommune med så beskedne økonomiske muligheder som Mandø. Om det nu spiller en formel rolle, at vejen vist ingen steder er registreret som offentlig vej, ved jeg ikke, men jeg vil gerne henstille til trafikministeren at overveje, om der ikke af statens vejmillioner kan ydes ekstrordinær støtte til forbindelsen med Mandø.

På så mange andre steder opretholdes forbindelsen mellem øerne og de øvrige dele af Danmark af staten, og postvæsenet, som adskillige steder må opretholde forbindelsen til øerne med postbåde, formentlig undertiden med ret store omkostninger, har også interesse i, at der er en rimelig forbindelse til Mandø, der på mange måder føler de økonomiske virkninger af sin isolerede beliggenhed ret hårdt. Jeg tror, det ville forekomme de fleste i det høje ting naturligt, om forbindelsen mellem vore øer og hovedlandet betragtedes som en gensidig opgave.

Peter Kristensen (Aalborg): Under første del af finanslovdebatten har det ikke manglet på henstillinger om at vise tilbageholdenhed med hensyn til ønsker og krav overfor statskassen. Disse henstillinger har bl. a. haft adresse til de menige folketingsmedlemmer, der traditionen tro benytter lejligheden til at fremføre lokale ønsker overfor ministrene her ved finanslovsforslagets første behandling. Betænkkeligheden ved stigende udgifter er ingenlunde af ny dato, men har eksisteret lige siden provisorieårenes ophør, og alligevel har der under de skiftende rege-

[Peter Kristensen (Aalborg).]

ringer kunnet konstateres en stadig stigende tendens for de forskellige udgiftsposter. Vi oplever næppe den dag, da landets finansminister giver udtryk for den opfattelse, at nu er tiden inde til at møde frem med de lokale ønskesedler. De ville utvivlsomt også i så tilfælde få en ganske artig længde. Derimod må det være rimeligt at foretage en prioritering af de lokale ønsker og komme frem med de mest presserende opgaver. Jeg er blevet ikke så lidt mere dristigt med hensyn til at fremsætte et par Aalborg-ønsker, efter at jeg i dag har hørt om den glubske appetit, der lægges for dagen fra københavnsk side.

Jeg vil gerne pege på det uheldige forhold, at Aalborg Katedralskole er uden sportsplads. Der er allerede i fjor købt et areal i skolens umiddelbare nærhed, og det var her hensigten at indrette hårdt tiltrængte fodbold-, håndbold- og atletikbaner. Sporten er udfra synspunktet en sund sjæl i et sundt legeme blevet et naturligt led i skoleundervisningen, men Danmarks største gymnasium med 637 elever har hidtil i uhyggelig grad måttet savne de naturlige muligheder for sportsudøvelsen. Vel drives der sport på Aalborg Katedralskole, det sker bl. a. på den måde, at pigerne spiller håndbold i skolens cementerede gård, og helt kan det vel ikke undgås, at dette håndboldspil virker generende på undervisningen i klasseværelserne. Drengene må cykle eller løbe til en sportsplads ca. 1 km fra skolen for at dyrke fodboldspillet og bagefter styrte tilbage igen for at få et styrtebad ovenpå anstrengelserne, inden undervisningen påny skal genoptages. Passet ind i en skoles strenge timeplan er denne form for sportsudøvelse langtfra ideel. Det er alle parter åbenbart også enige om, og derfor er det første skridt som sagt taget til at rette på forholdet ved at købe et passende stort areal.

I sommer har dette areal ligget hen som et vildnis til ingen verdens nytte og som en skamplet for kvarteret. Der skal udføres

et efter forholdene ret omfattende jord- og terrænarbejde ved arealets omdannelse til sportsplads, og da Aalborg som en af de købstadkommunale arbejdsløshedsøer beklageligvis har en stor konstant arbejdsløshed, først og fremmest blandt de ufaglærte, ville arbejdets udførelse også være kærkommen set udfra et beskæftigelsesmæssigt synspunkt. Jeg håber, at den højtærede undervisningsminister vil se med velvilje og forståelse på, at anlægget af denne sportsplads snarest bliver bragt til udførelse.

Mens jeg er ved gymnasieundervisningen i Aalborg, vil jeg gerne, så indtrængende som det er mig muligt, slå et slag for, at den højtærede undervisningsminister gør alvor af at fremsætte lovforslag om opførelse af et nyt gymnasium i Aalborg. Grunden til gymnasiet er forlængst udpeget, og forhandlingerne mellem de interesserede kommuner og amtet om sagen er tilendebragt. Såvidt jeg har forstået, ligger et fuldt udarbejdet lovforslag om gymnasiets opførelse i ministeriet, og når forslaget ikke forlængst er nået frem til folketinget, er forklaringen åbenbart at søge i den almindelige nedskæring, der har fundet sted med hensyn til anlægsprogrammet. Aalborg ønsker ikke nogen særstilling på dette område, men det er ikke for meget sagt, at gymnasieproblemet allerede i en årrække har været meget alvorligt i Aalborg. Rammerne er forlængst sprængt i Aalborg Katedralskole, og situationen bliver katastrofal, når de store årganges unge melder sig til undervisningen. Stigningen sætter allerede så småt ind i 1957 for at kulminere i 1963, hvor behovet ligger ca. 60 pct. højere end i år. Det er dog nødvendigt at understrege, at der ikke her er taget hensyn til det allerede eksisterende behov som følge af den tilstedeværende pladsmangel.

En foretaget undersøgelse har fastslået, at der i gennemsnit er eet gymnasium for hver 61 000 indbyggere i landet, men i Aalborg og opland kun eet gymnasium pr. 206 000 indbyggere; og medens der fra hvert gymnasium gennemsnitlig dimitteres 36

[Peter Kristensen (Aalborg).]

studenter årlig, er tallet for Aalborg 96. Denne undersøgelse er foretaget for nogle år siden, men forholdene har ingenlunde forbedret sig siden da, og det er forståeligt, at forældrene til de skolepligtige børn, der i de nærmeste år skal — eller skulle — rykke ind i gymnasiet, med bange anelser ser fremtiden i møde. Hvert år må i Aalborg fuldt kvalificerede elever, der søger optagelse på Aalborg Katedralskoles gymnasium, afvises på grund af pladsmangel, og adskillige elever, der egner sig for et videregående studium, søger slet ikke optagelse, fordi forældrene er klar over, hvor vanskeligt det er at slippe igennem optagelsesprøvens nåleøje.

Der tales så meget om ligestilling for folk med lige evner, men en sådan ligestilling eksisterer ikke for de unge i Aalborg, i hvert fald ikke med hensyn til gymnasieundervisningen. Hvis lokale ønsker og krav skulle prioriteres i øjeblikket, er jeg ikke i tvivl om, at planerne om opførelse af et nyt gymnasium i Aalborg ville blive tildelt en fin førsteprioritet.

Jeg henstiller derfor til den højtærede undervisningsminister at tage dette spørgsmål op til velvillig og snarlig afgørelse.

Hvidberg: Den 26. oktober rettede jeg til den højtærede kirkeminister et spørgsmål vedrørende det gamle forbud mod, at præster i deres prædikener nævner ved navn i revsende eller irettesættende hensigt beboere i deres sogn. Jeg spurgte kirkeministeren, hvorvidt hun havde ophævet dette forbud, som fra gammel tid var en retsbeskyttelse for den jævne mand imod sognepræstens — der fastansatte embedsmands — overgreb, altså et gammelt retsgode.

Den sag, der foranledigede spørgsmålet, var forsvådt ude af verden, som de to præster havde talt ud med hinanden, men tilbage stod stadigvæk kirkeministeriets skrivelse af 4. august 1955 med den deri indeholdte afgørelse, som gav anledning til mit spørgsmål, om den højtærede kirkeminister mente at have handlet i overensstemmelse med almindelig kirkeretlig sædvane her i landet. Den højtærede kirkeminister mente, at der var ikke nogen rigtig „gehalt“ i mit spørgsmål, men hun

svarede dog klart: ja, naturligvis mente hun at have handlet i overensstemmelse med almindelig kirkeretlig sædvane her i landet. Jeg beklager at måtte sige til den højtærede kirkeminister, at det har hun ikke. Hun har ikke handlet i overensstemmelse med loven og forskrifterne for prædikenerns indhold og form, og det mener jeg at kunne bevise at kirkeministeren ikke har.

Hvis den højtærede kirkeminister ville gøre sig den ulejlighed at efterse Ribe stifts landemodes dom af 24. oktober 1895 og den derpå følgende højesteretsdom, som kan læses i „Ugeskrift for Retsvæsen“ 1896, pagina 1212, tror jeg nok, at ministeren ville indrømme mig, at hendes afgørelse er i flagrant modstrid med den dengang afsagte højesteretsdom i et ganske analogt tilfælde.

Nogle sognemænd i Vamdrup havde under en embedsledighed til kirkeministeriet indgivet en adresse, hvori de bad sig fritaget for at få en præst hørende til den såkaldte Indre Mission ansat i sognet. Da nu en præst fra et nabosogn — det var pastor Carl Moe, Skanderup — forrettede gudstjeneste i Vamdrup, omtalte han i sin prædiken den adresse, som disse sognefolk havde indsendt til ministeriet, og udtalte, at man deri bad sig fri for en præst, der prædikede sandhed, og at det var en væmmelig adresse. Pastor Carl Moe blev for denne tilsidesættelse af reglerne for prædikenerns form og indhold samt den deri indeholdte forhånelse af adressens underskrivere — han havde ikke nævnt nogen ved navn — anset med en bøde på 200 kr., subsidiært simpelt fængsel i 20 dage — straffelovens § 141, sammenholdt med D. L. 2—4—9 og 10 og Kirkeritualet af 1685, kap. 1, art. 1. Det hedder bl. a. i Kirkeritualet om præsterne:

„De iligemåde skulle vel se til, at de ikke beskæmmer nogen ved deres elencho, så og, at de ingen røre ved navn, når de straffe synden.“

Den nævnte adresse indeholdt efter pastor Moes mening en bagtalelse af Den indre Missions virksomhed, og det indrømmes også i præmisserne til dommen, at Moe kan have haft grund til at tage til genmæle mod den skildring, som i adressen var givet af Indre Mission.

[Hvidberg.]

Også den dom, der den 8. februar 1901 overgik pastor Carl Hornbech, Hellig Kors Kirke, for udtalelser, han fremsatte i en prædiken i Skt. Stefans Kirke 2. påskedag 1900 imod forfatteren til skriftet „Jesus fra Nazareth set med Nutidsøjne“, hvem han dog ikke navngav, kan vel her inddrages til sammenligning. Hornbech dømtes til en bøde på 100 kr., subsidiært 14 dages fængsel — igen straffelovens § 141, sammenholdt med D. L. 2—4—9 og 10 og Kirkeritualet af 1685, kap. 1, art. 1.

I den afgørelse, den højtærede minister traf i anledning af pastor Bartholdys klage — som han iøvrigt aldrig havde tænkt sig skulle gå videre end til provsten — er der for det første gjort pastor Bartholdy uret derved, at ministeriet går ud fra, at Bartholdy har betegnet den såkaldte ungdomsfestival i Warszawa som

„djævlens sidste forfærdelige opfindelse“.

Ifølge præstens manuskript og hans senere udtrykkelige og offentligt fremsatte udtalelse har han sagt, at

„den autoritære stat er djævlens sidste forfærdelige opfindelse“

— hvilket unøgtelig er noget ganske andet. Men dette nævner jeg kun rent parentetisk; det afgørende er ministerens stilling til pastor Søllings udtalelse om Bartholdy.

Pastor Sølling fremsatte i sin prædiken i Nikolaj Kirke i Kolding den 3. juli d. å. en udtalelse om, at Bartholdy, som han nævnte ved navn, og som var tilstede i kirken, havde røbet

„en anden holdning end den, Vorherre kalder på: velvilje, tilgivelse, barmhjertighed“,

hvorved Bartholdy — efter min mening med rette — følte sig stemplet fra det høje sted som en dårlig kristen.

Da ordene fra prædikestolen havde adresse til en præst, hvem man ikke kan frakende sådanne fundamentale etiske kvalifikationer, uden at det må siges at være en krænkelse af hans ret, forekommer udtalelsen mig at falde ind under straffelovens § 155 — den nugældende lovs § 155, svarende til den tidligere lovs § 141 — sammenholdt med D. L. 2—4—9 og Kirkeritualet af 1685, kap. 1, art. 1. Jeg tvivler om, at nogen

dansk domstol ville have kunnet dømme anderledes i denne sag, end Højesteret gjorde i sin tid i Vamdrupsagen og provstretten i Hornbechsagen.

Den højtærede kirkeminister har imidlertid haft en anden anskuelse, men jeg tror ikke, hun har ret.

Jeg konstaterer da, at ministeren både ved sin afgørelse af Koldingsagen og ved de udtalelser, ministeren har fremsat dels i sit brev af 4. august d. å., dels i sin svartale den 26. oktober d. å., har ophævet det gamle forbud mod nominalelenchus. Ministeren erklærede (sp. 376):

„Jeg må mene, at det i almindelighed vil være det bedste at undgå at nævne navne på nulevende personer i polemiske prædikener, men i mangfoldige tilfælde — og netop også i det, vi behandler her — bliver dette noget rent formelt“.

Ja, ministeren anså det endda for en misforståelse at tro, at der skulle eksistere et absolut forbud mod at nævne navne på prædikestolen — man sammenligne i denne forbindelse Kirkeritualets ord.

Jeg mener, det er en farlig sag, den højtærede minister har indladt sig på ved således at tilsidesætte eller ophæve et gammelt retsgode. Jeg tvivler om, at ministeren virkelig har set de konsekvenser, der kan komme ud af hendes indgreb, der jo var overflødig; sagen burde nemlig have været sendt tilbage til provsten og ordnet af denne, hvis klageren ikke havde ønsket sagsanlæg.

Som jeg sagde sidste gang, den 26. oktober (sp. 374):

„Den gamle formulering, at præsten ingen må røre ved navn, er et rammende udtryk for typisk dansk tænkemåde...“. Den er altså nu at regne for noget „rent formelt“, og sogneboerne har da mistet den beskyttelse, de hidtil har haft.

Må jeg til slut sige, at jeg ikke havde ønsket at få denne sag taget op igen her på folketingets talerstol. Jeg var helt tilfreds med et spørgsmål og et spørgsmåls besvarelse, og jeg havde aldrig tænkt mig andet, men ministerens udtalelse i begyndelsen af svartalen den 26. oktober har tvunget mig til at nævne sagen igen. Det er imidlertid utvivlsomt, at denne sag i adskillige kredse omfattes med stor interesse, så det gør måske ikke så meget, at den er draget frem igen.

[Hvidberg.]

Dernæst vil jeg gerne omtale en anden sag, der også vedrører det kirkelige område, men som er af langt større rækkevidde.

Dette høje ting beskæftiger sig som bekendt mestendels med økonomi og lignende mere håndgribelige spørgsmål, men undertiden kan det dog vist være godt, om vi prøver på at se vort folks liv også under andre aspekter — jeg mener endda, at vi har pligt til at gøre det en gang imellem.

Vor nordiske sprogforsker ved Aarhus universitet, Peter Skautrup, taler i en for ikke længe siden udgivet afhandling, „Jyske Maal og Jyske Sind“, om, at ordforrådet er kommet i et vældigt røre. Han giver også nogle fortrinlige forklaringer på, hvordan det er kommet dertil; det skal jeg ikke komme ind på her, nok er det, at nye ord nu om stunder myldrer ind og gamle dør ud. Sammen med et kulturskifte, siger professor Skautrup, foregår der også en udskiftning af ord. Det er denne erkendelse af et kulturskifte, som i særlig grad interesserer mig. Det er utvivlsomt rigtigt, at det, som foregår omkring os i disse år, er intet mindre end et kulturskifte.

Betragter man det nærmere, ser nærmere på f. eks. de indtryk, som daglig hamrer på vore byers ungdom ud fra bladkiosker, ud fra mange radioudsendelser og film, kunne man måske fristes til at gå endnu videre og tale om et kulturskred. Selvom man ikke skal være ensidig i sin betragtning af det liv, der leves omkring os, og ikke skal se bort fra de store muligheder for kulturpåvirkning, som vor tid også indeholder i modsætning til tidligere tider, og de glædelige tegn, der også er på en stigende udnyttelse af sådanne muligheder, kan det dog ikke nægtes, at et typisk træk i billedet af det liv, som leves omkring os ikke mindst i byerne, er, hvad man f. eks. kunne kalde for dyrkelsen af musklerne, dyrkelsen af kødet, dyrkelsen af ungdommen for ungdommens egen skyld, dyrkelsen også af erotikken som den matador, der slår alle andre argumenter i en diskussion af marken.

I sammenhæng hermed kunne man også som et andet typisk træk i tidsbilledet nævne den underminering og udkritisering af de morallove, vort folk hidtil har levet på. Folk, som har søgt at analysere billedet af vor tid, har som grund hertil undertiden anført visse æstetisk-sentimentale læresæt-

ninger, som trænger ud i befolkningen fra visse dele af den nyere litteratur, navnlig måske fra fransk og amerikansk litteratur. Man har også undertiden nævnt visse mere eller mindre misforståede, fra den freudske psykoanalyse stammende begreber, der som slagord glider ud i befolkningen. Der kunne utvivlsomt nævnes flere andre ting, f. eks. den materialistiske historieopfattelse og andet, som jeg ikke her skal komme nærmere ind på; det har jeg desværre ikke tid til.

Også et andet typisk træk ved den tid, vi lever i, kunne drages frem; det er dette, at fællesskabet mellem folk er gået i stykker. Mennesker i en moderne storby er mere individer i en masse, end de egentlig er frænder i et folk.

Jeg vil også nævne hele den fremmedgjorthed overfor folkekirken og dens budskab, som mere og mere slår igennem; også den rent vanemæssige side af tilknytningen til kirken brydes jo mere og mere. Jeg tror ikke, nogen af os ret kan overskue og til bunds forstå, hvad det egentlig er, der i disse tider foregår omkring os. Måske ville man da gå videre og ikke blot tale om et kulturskifte og et kulturskred, men direkte om en åndelig misère.

I disse dage er der udkommet på dansk en meget betydningsfuld bog af den tyske teologiske professor Helmuth Gollwitzer. Den hedder: „... Og du skal føres derhen, hvor du ikke vil“. Jeg læste en udmærket anmeldelse af denne bog i dagbladet „Information“ og anskaffede den straks. Den handler om de russiske fangelejre, som forfatteren har opholdt sig i i 5 år, og denne bog, som han har skrevet derom, er holdt i meget streng objektivitet. Jeg vil gerne have lov til at citere en sætning derfra; forfatteren skriver:

„Den eneste tjeneste, som Vesten i dag kan gøre de stakkels folkeslag, der sukker under kommunismen, er selv at levere beviset for, at Vesten kan overvinde sin sociale og åndelige misère.“

Nu er det, jeg føler trang til her i folketinget at stille spørgsmålet om, hvad egentlig den danske folkekirke, der dog tidligere stod „midt iblandt sit folk“, nu betyder i det danske folk. Vil man overfor en sådan tale her i tinget hævde, at det må jeg virkelig gå andetsteds hen med, det har man ikke tid til, det interesserer man sig

[Hvidberg.]

ikke så meget for, så vil jeg svare, at det er netop her, jeg har pligt til at henvende mig. Der gives som bekendt ikke noget folkekirken repræsenterende organ, som jeg kan henvende mig til. Det betyder nu ikke, at folkekirken er uden en forfatning. Også for folkekirken ligger den lovgivende magt hos kongen og folketinget; kongen udøver gennem kirkeministeren den udøvende magt, og den har Højesteret som sin øverste dømmende myndighed. Sådan som folkekirken nu engang er stillet her i landet, er dog i virkeligheden kirkeministeren dens øverste myndighed. Der er derfor al mulig grund til, at jeg kommer med mit anliggende her i tinget; men jeg vil gerne betone, at jeg ikke siger alt dette her for at anklage nogen eller for direkte at stille spørgsmål til den højtærede kirkeminister. Jeg anser den højtærede kirkeminister for at være en alvorlig og ansvarsbevidst minister, som utvivlsomt ofte føler tyngen af hele den tid, hun er minister i; undertiden er ministeren måske rystet over nogle af de oplevelser, hun kommer ud for; det kunne jeg tænke mig.

Jeg kommer her for at sige en ting, som vi måske allesammen ved, men som vi bare ikke taler om, skønt det egentlig er fra dette sted, der skulle tales derom: at folkekirken er i nød. Man betænke blot, hvordan det netop i en tid, der er præget af, hvad jeg kalder en åndelig misère, går til indenfor folkekirkens egne rækker. Nogle taler da også om, at der indenfor folkekirken ikke blot er forskellige retninger, men at der er forskellige religioner; i alt fald er der vel to. Den kirkehistoriske professor Hal Koch mener jo, at „velordnet anarki“ ikke ville være nogen dårlig betegnelse for folkekirken, og det har han utvivlsomt ret i. Andre bruger udtrykket „kaotiske tilstande“. Det er ikke mærkeligt, at lægfolk undertiden ganske simpelt bruger udtrykket skandale. Jeg vil naturligvis ikke se bort fra det alvorlige og stille arbejde, som finder sted mange steder ude i sognene, men det er helhedsbilledet, jeg her taler om.

Må jeg slutte med at minde om, at engang for mange år siden — det var i slutningen af 1860erne — holdt biskop P. C. Kierkegaard, en broder til Søren

Kierkegaard, en meget personlig og ejendommelig tale her i folketinget. Den handlede om, hvorfor han elskede folkekirken. Mange ville i dag kunne holde en tale om, hvorfor de er bekymret for, eller for at sige det på en stærkere måde, hvorfor de er angst for folkekirken. Jeg synes jo, at mange eller nogle indenfor folkekirken, i alt fald visse, synes at undergrave den, og der er jo ingen myndighed til at stille dens undergravere på plads. Vi ved måske allesammen dette. Nogle vil måske sige, at det er overflødigt, at jeg holder en sådan tale her, men det har syntes mig betimeligt at sige dette i det høje folketing, som jo i virkeligheden sammen med ministeren er folkekirkens øverste myndighed.

Adolph Sørensen: Jeg vil gerne indledningsvis berolige den højtærede finansminister med, at jeg ikke ved denne lejlighed møder med noget krav til statskassen, men jeg vil gerne fremsætte nogle betragtninger i almindelighed, udsprunget af ønsket om, at der sikres erhvervslivet i dette land så frie forhold og vilkår som overhovedet muligt.

Ved en generalforsamling i en sjællandsk landboforening forleden erklærede formanden ifølge dagbladenes referater, at vi ikke siden Erik Menveds og Kristoffer den Andens dage har haft så ødselt et styre her i landet som det, vi nu har. De to nævnte brødre nåede efterhånden at få pantsat hele landet på nær Lolland. En anden mente, at man skulle helt tilbage til Ruder Konges tid. Det er naturligvis hård konfekt. Jeg skal lade det stå for de pågældendes regning og ikke inklade mig på at vurdere rigtigheden og sandsynligheden i disse påstande, det må tilkomme andre og mere kompetente. Men hvorom alting er, så er der bred enighed om, at vi er nede i en af de økonomiske bølgedale, hvoraf vi den sidste menneskealder har oplevet altfor mange. Der synes også at være almindelig enighed om at søge at komme op af den igen, hvorimod man altså ikke er slet så enig om midlerne dertil.

Det høje ministerium har foreløbig i så henseende lagt en mærkbar tavshed for dagen, hvad årsagen nu end kan være. Der er et gammelt ord, som siger, at den slår ej høje knald med pisken, som er

[Adolph Sørensen.]

halvskidt kørende, og det kunne jo let falde en i tankerne i denne forbindelse.

Hvad årsagen til Danmarks økonomiske vanskeligheder skal søges i, har det høje ministerium derimod aldrig lagt skjul på, hverken i skrift eller tale. Vi har hørt gentaget atter og atter, at de først og fremmest skyldes de udefra kommende prisstigninger. Vi har sidst hørt det af den højtærede finansminister — jfr. folketingets forhandlinger sp. 1358. Jeg tror imidlertid, at man skal søge dybere ned for at finde årsagssammenhængen bag inflationen og valutavanskelighederne. For det første må de søges i dette, at man ikke i tilstrækkelig grad er gået imod strømmen, ikke har haft det fornødne mod eller de fornødne kræfter til at stemme imod inflationens bølge, når den nåede os udefra, men valgt det langt lettere og uægtelig mere populære at flyde med strømmen, ja, gå foran bølgen og dermed forstærke dens evne til at gøre skade — med det til følge, at vi altså nu er rigtig godt gammeldags ude at svømme, som man siger.

Jeg tror, at den nivelleringspolitik, der bevidst og med ikke ringe held — det må erkendes — har været ført, også nok må bære sin del af ansvaret, fordi den i høj grad har sat den private kapitaldannelse ud af spillet, som synes så vigtig en forudsætning for investeringer, konkurrenceevne og -vilje. Samfundet må dog vist i sin egen velforståede interesse tillade den flittige, sparsommelige, den dygtige og initiativrige medborger en bedre økonomisk stilling, end den har eller kan få, som helt eller delvis mangler disse egenskaber, eller som måske ikke har lyst til at tilegne sig dem. Ønsket om Danmark som landet, hvor få har for meget og færre for lidt, kan meget let, hvis man fortsat fører en politik, der helt eller delvis tilsidesætter selvopholdelsesdriften som den uhyre vigtige ledetråd, den nu engang er, slå over i sin modsætning: et land, hvor ingen har for meget, men mange for lidt.

Vi er faktisk mange, der er af den opfattelse, at den situation, vi befinder os i, er en logisk følge af en gennem mange år med enkelte undtagelser fra et økonomisk synspunkt fejlagtig politik, som har ført til det resultat, at den enkelte borger har

fået mindre og mindre bestemmelsesret over sin egen tilværelse, sin egen livsførelse og sin egen positive medvirken til at opbygge et økonomisk stærkt samfund. Det, der er sket, er, at staten i stedet stedse har øget sin indflydelse, tiltaget sig myndighed, og det økonomiske liv er blevet mere og mere afhængigt af det offentliges afgørelser, afgørelser, som meget ofte har haft alt andet end forretningsmæssige motiver bag sig. Princippet om, hvad der kunne betale sig, og hvad der var sikkert, har ikke stået altfor højt i kurs; „skidt med, hvad det koster, staten betaler jo“—mentaliteten har bredt sig i så foruroligende grad i kølvandet af arbejdet på det politiske mål: den sociale velfærdsstat, som de ansvarlige satte sig, at det er blevet stadig sværere at beherske samfundsøkonomien og holde den balance, som jo også den højtærede finansminister erkender er så livsvigtig for en sund økonomi.

Jeg anerkender, at den højtærede finansminister i sin fremsættelsestale har givet udtryk for tilbageholdenhed og sparsommelighed, kort sagt forsigtighed, i den økonomiske politik, men jeg må også have lov til at beklage, at der ikke samtidig er givet udtryk for det uholdbare i opretholdelsen af kostbare reformforslag, som ikke kan forenes med en sådan fornøden forsigtig økonomisk linie. Når strenge tider med pengemangel og valutamangel sætter ind, nødes den private mand, skatteyderen, til at afskrive eller udsætte drømmen om i hvert fald at bygge til, selvom det måske kunne være nok så fristende med en ny veranda eller pyntekvist, og hvad ved jeg. Han må nøjes med den allernødvendigste vedligeholdelse indtil bedre tider. Det er spillets ganske enkle regel, og den bør da også staten, regeringen og regeringspartiet følge.

Mit partis ordfører, det ærede medlem hr. Thestrup, har peget på en række besparelsesområder, som jeg ganske kan tilslutte mig. Andre kunne vel føjes til, men jeg skal holde mig til eet og dermed følge den højtærede ministers opfordring til at fremhæve konkrete områder, hvor der kan spares — og spares, uden at det vil kunne tages som et tilbageskridt. Det kan vel ikke undre, at et af de områder, der har tynget hårdt på dansk økonomi i en årrække, byggeriet, har tiltrukket sig særlig opmærksomhed som

[Adolph Sørensen.]

spareobjekt. Den højtærede boligminister har set det som sin pligt at gøre en aktiv indsats for at fremme den prisnedgangstendens, som synes at have vist sig, og har sat en bevægelse i gang med det sigte at søge byggepriserne sænket og byggetiden afkortet, og det er jo i virkeligheden to sider af den samme sag. Dette initiativ har bevirket, at der ude i landet har været indkaldt til konferencer, jeg kan således nævne Nyborg, for at nå det tilsigtede resultat.

Det forekommer mig imidlertid, at ideen og formen har slagside, for såvidt som den synes at bygge på den helt fejlagtige vurdering af situationen, at bare man får talt dunder til håndværksmestrene og får nedskåret deres mestersælær til et såkaldt rimeligt niveau og pålægger dem alene ansvaret for de for lange byggeperioder, så er den hellige grav vel forvaret, så er vi igen tilbage til rimelige priser og byggeterminer. Ja, gid det var så vel, så havde vi såmænd allerede været langt inde på den rette vej.

Det tjener naturligvis ikke noget fornuftigt formål at lukke øjnene for den kendsgerning, at mange andre faktorer har spillet ind og stadig spiller ind her. Den byggeinflation, vi har gennemlevet, parret med den kendsgerning, at der i altfor høj grad har manglet personlig økonomisk risiko bag en overvejende del af byggeriet, har naturligvis ikke gavnet prisniveauet. Manglen på arbejdskraft og det deraf følgende naturlige pres på løn og arbejdsvilkår har gjort sit, og dårlig byggerytme og mangel på kontinuitet har yderligere tjent til at fuldende det billede af for høje priser og urimeligt lange byggeperioder, som vi altfor godt kender. Med hensyn til dette sidstnævnte forhold kan de bevilgende myndigheder jo passende gribe i deres egen barm. Jeg mener med fuld ret at kunne opfordre til, at man i sine bestræbelser på at rette forholdene op på dette vigtige område henvender sig til mange andre og for et lykkeligt udfald vigtige organer end netop håndværksmestrenes kreds alene, og jeg kan forsikre om, at der indenfor håndværksorganisationerne fra dag til dag gøres, hvad der kan gøres for at nå til et resultat som det tilsigtede.

Netop fordi vi er positivt indstillet i dette spørgsmål og også enige med den højtærede

finansminister i nødvendigheden af at holde omkostningsniveauet lavest muligt, kan det vel ikke forbavse den høje regering, at håndværket og erhvervslivet, jeg kan næsten sige med bestyrtelse, fra arbejds- og fabriktilsynet har modtaget et såkaldt forslag til regulativ for byggevirksomheder. Dette regulativ er et barn af den nye arbejderbeskyttelseslov, som blev vedtaget den 1. juni 1954, og det kom til verden allerede i januar dette år. Arbejderbeskyttelsesloven synes mig at være et skoleeksempel på, at der ofte, når en lov skal administreres, lægges andet og mere i den, end lovgiverne egentlig havde tænkt sig eller kunne forudse, da de formede loven.

Lad mig nævne, at jeg har fået en henvendelse fra en købmand med en af de rigtig gammeldags store købmandsgårde med magasiner og mølleri o. s. v. Han fortalte mig, hvorledes han havde haft besøg i sommer af en nyansat ung embedsmand fra tilsynet, som havde stillet krav om, at der fra magasinerne, hvor der i parentes bemærket arbejder een fast mand, mølleren, etableredes brandtrappe af jern eller stål og en nødudgang. Det er bygninger, der har stået og været benyttet til det nuværende formål i 42 år, det drejer sig om, og kravet er både dyrt og teknisk vanskeligt at efterkomme. Dertil kommer, at det savner saglig begrundelse, såvidt jeg med den sagkundskab, jeg har erhvervet mig efter omtrent 25 års tjeneste som brandmand og brandinspektør, kan udtale mig, og i hvert fald kan det kun tjene til at øge omkostningsniveauet. Og det er kun eet eksempel af mange udover landet.

Men tilbage til det nævnte byggeregulativ. Særdeles sagkyndige i den slags stykker har regnet ud til brug for de overvejelser og forhandlinger, der har været siden mellem parterne, at en gennemførelse af dette forslags meget vidtgående krav vil betyde en fordyrelse på mellem 80 og 100 mill. kr. Alene afsnittet vedrørende arbejdsskure er beregnet at ville betyde en merudgift på ca. 30 mill. kr. for murer-, tømrer- og entreprenørfaget alene. Hertil kommer så alle de øvrige byggefag, og man må erindre sig, at de forhold, som dette afsnit omhandler, iøvrigt hidtil har været undergivet forhandlinger mellem arbejdsmarkedets to parter og har været løst gennem disse for-

[Adolph Sørensen.]

handlinger. Resten af det nævnte beløb falder på ændrede bestemmelser om stilladser, elevatorer, hejseanlæg o. s. v. Det kan ikke synes rimeligt at belaste det byggeri, som man i forvejen anser for at være for dyrt, med en sådan ekstra udgift på op mod 100 mill. kr. netop nu.

Jeg skal tillade mig at slutte disse bemærkninger med at opfordre det høje ministerium til at foranledige, at de sparebestræbelser, det mådehold, som den højtærede finansminister har talt om, og som nu og siden måtte søges gennemført af den høje regering og det høje ting, også følges op af de administrative led i enhver henseende, for ellers bliver det hele let kun et slag i luften.

Baagø-Hansen: Den lejlighed, finanslovdebatten giver, vil jeg gerne benytte til at rette et par henvendelser og spørgsmål til den højtærede minister for offentlige arbejder.

Den første sag vedrører Frederikshavns havn. Her er en ny fiskerihavn under bygning for tiden, og når dette arbejde formentlig om 2—3 år er færdigt, så fiskerflåden og alt, hvad dertil hører, har fået plads i dette nye bassin, vil en sanering og modernisering af det tidligere havneanlæg trænge sig på. Der har allerede i flere år været et stort behov for mere plads og bedre forhold i trafikhavnen, men enhver tanke om forbedringer har måttet opgives, indtil fiskerne havde fået deres egen havn. Da nu dette mål er i sigte, spørger man fra erhvervenes side: Hvad skal der nu ske med den gamle havn, kan der ikke allerede nu udarbejdes en samlet plan over, hvorledes havnen vil blive indrettet til sin tid, hvilken kajplads bliver der, hvor stor vanddybde kan der regnes med i de forskellige bassiner, bliver der plads til flere pakhuse o. s. v.?

Jeg finder disse spørgsmål betimelige og rigtige. Det er af stor betydning for erhvervslevet, at det kan disponere på længere sigt, og det kan det i dette tilfælde kun, hvis det inden længe får disse spørgsmål besvaret. Jeg henstiller derfor til den højtærede minister dels, at der snarest udarbejdes planer vedrørende den meget tiltrængte modernisering af Frederikshavns havns gamle basin- og kajanlæg, hvis da ikke alle-

rede sådanne planer foreligger færdige, og dels, at disse planer gøres tilgængelige for interesserede f. eks. på den måde, at havnemyndighederne i Frederikshavn bliver bemyndiget til at give sådan fornøden underretning.

Må jeg i samme forbindelse spørge den højtærede minister, om det ikke må anses for absolut påkrævet, at vanddybden ved den kaj, hvor de større fragtskibe, f. eks. kul- og foderstofbåde, skal losse deres laster, samtidig bliver ændret fra de nuværende 8 m til 10 m. Da kajen er i en sådan tilstand, at den alligevel inden længe skal ombygges, vil det efter min mening være rigtigt samtidig at uddybe såvel havneindløbet som trafikbassinets til 10 m vanddybde, således at store skibe i oversøisk fart kan finde losseplads her. Såvel erhvervsorganisationer som havnerådet i Frederikshavn har forlængst givet udtryk for den samme opfattelse. Ændringen af dybden synes iøvrigt så meget mere påkrævet, som der i øjeblikket kun findes to havne i Danmark, der er i stand til at tage imod skibe, der i lastet stand stikker indtil 10 m i dybden, nemlig Aarhus' og Københavns havn. Tendensen går tydeligt i retning af, at større og større skibe tages i anvendelse i den oversøiske fart, og skal vi fremtidig hente en del af vort kulforbrug fra oversøiske pladser, vil enkelte store laster sikkert også kunne hjemføres til billigere fragt end den, som må betales, hvis den samme last skal fordeles på flere mindre skibe. Dertil kommer, at Frederikshavns havn fremover må anses for at blive en yderst vigtig forsyningshavn, når flådehavnen, der er under bygning, bliver færdig. I påkommende tilfælde skal selv store skibe kunne anløbe havnen til enhver tid. Under en langvarig issituation i de danske farvande ville Frederikshavns havn ligeledes kunne blive til stor nytte for nødvendige tilførsler til landet, idet denne havn i lang tid, ja, med en beskeden indsats af isbrydere endog vedvarende, vil være sejlbar. Jeg beder derfor om, at også spørgsmålet om en større vanddybde må blive medtaget i den planlægning, der skal finde sted.

Endelig har jeg et spørgsmål vedrørende den fjernstyring, som statsbanerne er i færd med at indføre på visse strækninger. Jeg mener at have læst i bladene, at der for-

[Baagø-Hansen.]

søges med noget sådant. Kunne der måske vise sig en udvej for at lade aftenlyntoget Nordjyden fra København fortsætte udover Aalborg til Brønderslev, Hjørring og Frederikshavn? Der har flere gange fra denne talerstol været talt om det ønskelige i, at dette lyntog kunne føres igennem helt til Frederikshavn, men selvom der uden tvivl kunne regnes med langt flere passagerer til lyntoget end til de busser, som nu beforder passagererne, har jeg forstået, at udgifterne ved at skulle lade samtlige stationer på strækningen være bemandet en del af natten ville blive så store, at man af økonomiske grunde ikke har ment at kunne imødekomme dette ønske.

Jeg vil derfor gerne spørge den højtærede minister, om han mener, at fjernstyring kan etableres på strækningen Aalborg—Frederikshavn og dermed muliggøre aftenlyntogets gennemførelse til de tre byer, i så fald om der kan siges noget om, hvor stor udgiften til indretning af denne fjernstyring vil blive, samt om, hvornår omtrent denne udgift vil kunne afholdes indenfor statsbanernes normale anlægsudgifter. Jeg er helt klar over, at der ikke kan blive tale om at etablere denne strækning i det kommende finansår.

Peter Jørgensen: Det må naturligvis være med en vis beklethed, at man tager ordet her i tinget efter den finanslovdebat, som fandt sted i sidste uge; der blev jo blæst i sparebasuner fra alle sider, og det er vel ikke uden grund, når henses til hele spørgsmålet om valutabalancen.

Jeg har imidlertid den opfattelse, at man af hensyn til fremtiden kan spare på de forkerte steder og derved gøre mere skade end gavn. Man må dog tage i betragtning, at vi står overfor at skulle modtage de store årgange af unge, og at dette alene vil stille store krav til investering såvel af det private erhvervsliv som af det offentlige. Alle forældre, der her i dette land står overfor at skulle sætte deres børn i gang i tilværelsen,

kender, enten det nu er indenfor de praktiske fag eller indenfor undervisningsområder, alle de vanskeligheder, der er forbundet hermed. Disse forældre kan næppe forstå, at det skulle være på disse områder, besparelser skulle sættes ind.

Jeg vil gerne i denne forbindelse have lov til at pege på et par forhold i så henseende, forhold, som måske nok kan have karakter af lokale interesser, men som alligevel rækker videre. Vi har igennem længere tid arbejdet på at få opført et nyt gymnasium i Aarhus. Alle planerne for dette byggeri ligger færdige, men er stoppet nu på grund af hele den økonomiske situation. Under hensyn til det, jeg indledningsvis sagde, vil jeg meget henstille, at dette arbejde kommer i gang. Aarhus, der med sine hastigt voksende forstæder snart har nået de 200 000 indbyggere, har stærkt behov for et sådant gymnasium, og jeg ved, at jeg bag mig ikke alene har Aarhus kommune, men måske i endnu højere grad de forstæder, der ligger omkring Aarhus.

Det samme gælder det næste spørgsmål, jeg gerne vil rejse, nemlig den tekniske skoleundervisning, således som den foregår ikke alene i Aarhus, men ud over det ganske land. Det er en kendsgerning, at der i øjeblikket er en meget stærk mangel på teknikere indenfor industrien. Disse teknikere skal uddannes indenfor de forskellige afdelinger på de tekniske skoler, bygmesterskole, elektroteknikum, maskinteknikum, og hvad det nu er alt sammen. Der er i dag et pres på disse skoler, som næsten tager vejret fra dem, der i det daglige står for ledelsen. Den første vanskelighed, man støder på, er vanskeligheden med at skaffe den nødvendige, kvalificerede lærerstab, et forhold, der har sin rod i, at man praktisk talt siden 1943 har forhandlet om et nyt lønregulativ uden at finde frem til en ordning. Resultatet er, at de lærere, vi har, overlæsses med timer i en sådan grad, at det går ud over undervisningen.

Det næste spørgsmål er lokalemanglen. Vi regner med — uden at vi kender lær-

[Peter Jørgensen.]

lingekommissionens forslag om den teoretiske undervisning — ved Aarhus tekniske skole at skulle bruge mindst 20 nye klasseværelser indenfor et tidsrum af to år. Det betyder udvidelser for et beløb på omkring 3—4 mill. kr. Men alene de udvidelser, som har fundet sted indenfor de bestående rammer, der efterhånden er udtømt, har stillet store krav til skolernes økonomi. Hertil kommer de store beløb, der nødvendigvis må anvendes til udstyr og apparatur.

Jeg kunne uddybe dette spørgsmål endnu mere og bl. a. nævne, at tilgangen alene til elektroteknikum ved Aarhus tekniske skole er fordoblet i løbet af en periode på 5—6 år. Men det, der i hele dette spørgsmål er det vigtigste, er den økonomiske basis, som de tekniske skoler hviler på. I dag opretholdes skolerne ved et statstilskud på 50 pct. af udgifterne, kommunerne giver almindeligvis 50 pct. af statstilskuddet, og resten dækkes ved skolepenge, forskellige fonds m. v.

Det spørgsmål kunne jo rejses her, om det i det hele taget er en kommunal opgave delvis at opretholde denne undervisning, men det skal jeg i denne omgang lade ligge. De 50 pct., der udbetales i statstilskud, falder først ca. 1½ år efter, at skolerne har afholdt udgifterne, og enhver kan se, at vi i prisstigningsperioder må køre med betydelige underskud. I Aarhus er vort overtræk på foliokonti ca. 30 000—40 000 kr., og disse penge skal forrentes med 7 pct., så det er dyr kapital, vi må arbejde med. Det, vi ønsker fra de tekniske skolers side, er en forskudsvis udbetaling, der nogenlunde kan holde trit med stigningerne i lønninger og udgifter. Det vil formentlig ikke blive mødt med velvilje i det høje finansudvalg, men det er en fornuftig og forsvarlig foranstaltning.

Må jeg sluttelig om disse spørgsmål sige, at vi har forhandlet med den højtærede handelsminister om alle disse problemer; vi har mødt meget stor velvilje overfor vore synspunkter, og det takker vi for.

Det næste problem, jeg vil rejse, er spørgsmålet om hurtigruten Kalundborg—Aarhus. I 1954—55 førtes der forhandlinger mellem DSB og havneledelsen i Aarhus på baggrund af visse udvidelser, der skulle foretages af Aarhus havn, herunder om anlægspladser for rutebådene til henholdsvis Kalundborg

og København. For at aflaste Store-Bælt var DSB stærkt interesseret i en hurtiggående automobilfærge, der kunne påregnes at sejle tre dobbeltture pr. døgn. Resultatet blev, at man enedes om, at Aarhus i forbindelse med havneudvidelserne skulle bygge et færgeleje til omtalte færge. Dette arbejde er forlængst påbegyndt og skrider planmæssigt fremad. Men det store spørgsmål er, om der, når færgelejet er færdigt, også er en færge. Der er, såvidt jeg kan se, ikke afsat midler på finanslovsforslaget til dette formål, men det kan måske ordnes som et ganske almindeligt bevillingsspørgsmål. Jeg går ud fra, at den højtærede trafikminister er orienteret om Aarhus byråds og befolkningens stærke ønske om, at denne sag finder sin løsning snarest. Det varer ca. to år at bygge en færge. Skal bevillingen udskydes et år eller to, har det altså lange udsigter, og det finder vi ikke forsvarligt, heller ikke af hensyn til erhvervslivet i Aarhus.

Til slut vil jeg gerne berøre en sag, som ligger mig meget stærkt på sinde, og som jeg har omtalt ved tidligere finanslovsdebatter, nemlig spørgsmålet om udbygningen af vort sindssygevesen. Jeg konstaterer med glæde, at der sidste år, efter at der var presset på fra flere sider, bl. a. fra tilsynsrådet, blev afsat 3 mill. kr. til påbegyndelse af et nyt hospital i Brønderslev, og at der i år er opført 7 mill. kr. til fortsættelse af dette arbejde. Men jeg må beklage, at man endnu ikke har fundet det betimeligt at påbegynde det hårdt tiltrængte hospital i Glostrup og den børnepsykiatriske afdeling ved sindssygehospitalet i Risskov. Jeg har i et københavnsk dagblad set problemet stillet op på den måde: Folkepension eller sindssygehospitaler? og artiklen var illustreret med billeder fra et overbelagt sjællandsk hospital. Jeg er ikke enig med bladet i denne opstilling, men bladet rører ved et af de centrale problemer i hele denne sag, nemlig pladsmanglen.

Bygningen af et sindssygehospital i Københavns amt kan ikke udsættes meget længere med den stærke befolkningstilvækst, der finder sted her. Det samme gælder for den børnepsykiatriske afdeling i Aarhus, der har så stor betydning med hensyn til forskningen på sindssygens område. Jeg er sikker på, at der her i tinget er alminde-

[Peter Jørgensen.]

lig tilslutning til mine synspunkter også blandt de partiets repræsentanter, der stærkest taler om besparelser. Der er da også fra den side ved adskillige lejligheder givet stærkt udtryk for, at en løsning af disse problemer må findes indenfor et rimeligt åremål.

Der er fra plejernes side ved sindssygehospitalet i Risskov gjort opmærksom på, at man dér har opført nogle nye lægeboliger, indrettet i det gamle sygehjem „Kratuset“. Disse boliger har formodentlig ikke været billige, men de har været nødvendige, og jeg billiger fuldtud opførelsen. Men hvorfor inddrager man, når man bygger lægeboliger, de boliger, som plejerne tidligere har haft, og henviser dem til de dyre boliger udenfor hospitalets område? Plejerne føler det som en urimelig forskelsbehandling, og jeg beder den højtærede indenrigsminister undersøge dette forhold nærmere.

Jeg er på det rene med, at de spørgsmål, jeg her har rejst, vil stille krav om adskillige millioner kroner, og jeg vil formodentlig blive mødt med udtalelser om, at det ikke lader sig gøre i den foreliggende situation at opfylde disse ønsker. Jeg har imidlertid den opfattelse, som jeg indledningsvis gav udtryk for, at der kan spares forkert, og jeg henstiller, at man undersøger mulighederne for at spare på mindre vigtige områder end de her nævnte.

Lynnerup-Nielsen: Jeg vil gerne ved denne lejlighed rette en henvendelse til økonomi- og arbejdsministeren om, at der ikke fremover stoppes for de beskæftigelsesarbejder, som bl. a. sidste sommer var standset i tre måneder. Et sådant arbejdsstop virker ikke blot uheldigt, men også helt uforståeligt for alle de arbejdsløse, der efter en lang ledighedsperiode endelig har opnået at blive henvist til et eller andet beskæftigelsesarbejde, som er igangsat af kommunerne, men som så pludselig standses i sommerens bedste tid, de tre måneder juni, juli og august. Det er nemlig ofte arbejdsløse, der har en meget, meget lang arbejdsløshedsperiode bag sig, mange af dem har udtømt understøttelsesmulighederne i arbejdsløshedskassen, og hvad værre er: ledigheden har måske for en dels

vedkommende været af et sådant omfang, at de ikke engang er i stand til at præstere det antal arbejdsdage, som ifølge arbejdsløshedskassernes vedtægter er en betingelse for, at man overhovedet kan få udbetalt arbejdsløshedsunderstøttelse.

I mange tilfælde — jeg tror, jeg kan sige i de allerfleste tilfælde — går vejen for disse arbejdere, der bliver ramt af et stop i et beskæftigelsesarbejde, direkte tilbage til kontrolstedet, eller hvad der er endnu værre: til socialkontoret. Det er givet, at alle vil føle et sådant arbejdsstop som helt meningsløst og ubegrundet, al den stund der ikke kan anvises de pågældende andet arbejde, men de fortsat må friste tilværelsen som arbejdsløse i sommerens allerbedste måneder.

Jeg er klar over, at et sådant arbejdsstop søges begrundet i hensynet til landbruget, der netop i disse sommermåneder skulle have brug for arbejdskraft; men er en sådan begrundelse nu helt rigtig? Jeg tror det ikke, i hvert fald ikke under alle omstændigheder. Jeg tror, det er meget få steder, der i disse sommermåneder virkelig er mangel på arbejdskraft i landbruget; den omfattende mekanisering indenfor landbruget har i de senere år overflødiggjort et stort antal både af den løse og af den faste medhjælperstab ved landbruget — i så henseende taler de store ledighedstal i mange af vore landsbyer og stationsbyer også deres tydelige sprog — og under alle omstændigheder virker et sådant arbejdsstop meningsløst, hvor man ikke kan henvise en eneste af dem, der bliver ledige ved et sådant arbejdsstop, til landbrugsarbejde. Forøvrigt stoppes beskæftigelsesarbejderne, uanset om der er nok så mange arbejdsløse på kontrolstedet i den pågældende by.

Jeg vil derfor meget henstille til den højtærede økonomi- og arbejdsminister, at dette rigoristiske arbejdsstop fra sidste sommer ikke følges op i sommeren 1956. Ingen vil kunne forstå et sådant arbejdsstop, når der vitterligt ikke er brug for den forhåndenværende arbejdskraft, det være sig indenfor landbrug eller ved andet arbejde. Det må forekomme enhver langvarigt arbejdsløs ganske fornuftstridigt, at han på den måde fratages arbejde, uden at der gives ham mulighed for at

[Lynnerup Nielsen.]

opnå andet arbejde, hvorved han kan skaffe sig en hårdt tiltrængt fortjeneste. Det kan heller ikke være i overensstemmelse — og det tror jeg heller ikke det er — med ønskerne hos alle de kommuner, som hver for sig gør deres bedste for at bekæmpe ledigheden, at sådanne arbejder stoppes.

Det forekommer mere naturligt, synes jeg, at kommunalbestyrelserne, de kommunale beskæftigelsesudvalg samt arbejdsløshedskasserne, der har det bedste lokale skøn med hensyn til ledighed og arbejdsmuligheder på selve stedet, bliver det virkelige forum ved afgørelsen af, om et sådant arbejdsstop skal iværksættes, og jeg synes også, det vil være en passende anerkendelse af et vist kommunalt selvstyre. Jeg ved i hvert fald, at i den kommune, hvor jeg har den ære at sidde i kommunalbestyrelsen, var den samlede kommunalbestyrelse meget ked af det, da den sidste sommer måtte se adskillige af vore arbejdere, der var henvist til et sådant beskæftigelsesarbejde, pludselig blive arbejdsledige på et tidspunkt, da vi vitterlig ikke kunne henvise dem til noget andet arbejde, endsige landbrugsarbejde. Jeg er også enig i de betragtninger, der er gjort gældende her, om selve arbejdsløshedens særlige karakter og omfang i Nordjylland, men så meget mere finder vi i hvert fald, at når der er sat et beskæftigelsesarbejde i gang netop i områder med arbejdsløhedssøer, vil det være både naturligt og rigtigt, at sådanne arbejder fortsættes, og at arbejdet ikke som tidligere standses og de pågældende arbejdere derved henvises til nytteløst at gå til kontrol i sommerens bedste måneder.

Vagn Bro: I folketingets møde den 16. november rettede det ærede medlem hr. Reedtz-Thott i spørgetiden det spørgsmål til den højtærede justitsminister: Hvornår agter ministeren at fremsætte det bebudede lovforslag om en ændring af de motorsagkyndiges forhold? Og det lidet trøsterige svar fra den højtærede minister lød: ikke foreløbig — og ministeren motiverede dette med, at da han, som anført i færdselslovsudvalgets betænkning, havde haft til hensigt at fremsætte et sådant forslag, havde det været en forudsætning, at ordningens gennemførelse ville medføre, at den iværk-

satte blokade af de stillinger i færdselspolitiet, hvorfra de motorsagkyndige hovedsagelig rekrutteres, kunne afløses, men denne forudsætning var ikke blevet opfyldt, og yderligere forhandling med landsforeningen af motorsagkyndige viste adskillig uenighed angående aflønningen af de forskellige kategorier. Det er efter min mening meget beklageligt, at denne sag nu i årevis har været holdt svævende, og det er beklageligt, at så mange stridsspørgsmål om de motorsagkyndiges hele stilling, deres aflønning og forpligtelser, stadig beskæftiger offentligheden, uden at vi nærmer os et resultat. Jeg kan godt tage, at ministeren har indledt forhandlinger med de bevilgende myndigheder om en ordning, hvorefter de lavest lønnede motorsagkyndige i form af personligt tillæg får mulighed for en regulering af indtægterne op til et årligt beløb på 15 000 — 18 000 kr., alt efter de pågældendes anciennitet, og jeg må føje til: forhåbentlig også efter deres arbejdsmængde. Forholdet er jo det, at der findes motorsagkyndige, der er aflønnede med relativt meget store beløb — jeg tør sige i visse tilfælde formentlig med mere end chefen for politikredsen — mens andre har meget beskedne lønninger. Hele dette spørgsmål kan man selvfølgelig blive ved med at lappe på, men det er mit bestemte indtryk, at hele denne institutions aflønningsmåde og arbejdets omfang og organisation i virkeligheden kræver et fast greb om nælden. Og jeg vil mene, at sagens udskydelse til en fjern fremtid kun vil gøre ondt værre.

Nu ser jeg i det samme svar fra den højtærede minister, at det meddeles, at der vil blive nedsat et udvalg, som skal beskæftige sig med hele spørgsmålet om en reorganisation af de motorsagkyndiges institution. Dette kan være udmærket, men her til lands — det må jeg vist have lov at sige — synes arbejdstempoet i visse udvalg og kommissioner at foregå i nogen måde i sneglens gangart. Jeg ved ikke, om det skyldes udvalgsmedlemmernes aflønningsmetode eller disses uhyre arbejde ved siden af, men i denne sag mener jeg at det haster og haster stærkt. Færdselsulykkernes antal stiger, ikke mindst her inde i København, motortrafikanternes antal stiger, antallet af gamle bilers syning og godkendelse eller afvisning stiger, og flere og flere vil have kørekort.

[Vagn Bro.]

Enhver person af mands- eller kvinde-køn — jeg må sige i mange tilfælde i henseende til færdselssikkerheden vel nærmest af intet-køn — betragter det som en naturnødvendigt ting, at de på deres 18 års fødselsdag får kørekort.

Disse prøvers virkelige overvågen, denne eksamen, om jeg så må sige, i kørefærdighed kunne efter min mening — og jeg har egentlig indtryk af, at den højtærede minister ikke er helt uenig med mig i dette — nok overlades til politimyndighedens egne folk, der efter et kursus ville være de bedste til at forstå denne prøve, og hermed ville problemet i nogen måde være begrænset.

Jeg vil i hvert fald meget henstille, at det nu projekterede nye udvalgsarbejde må blive kortvarigt — om selve de motorsagkyndiges aflønning foreligger der jo en udvalgsbetænkning — thi jeg forsikrer den højtærede minister om, at befolkningen rundt om i landet ser mange brist i den nuværende ret tilfældige ordning. Nu er det overmåde fortræffelige folk, der efter ministerens antydning i folketingsmødet den 16. november skal sidde i dette udvalg, men ellers kan man ikke undlade i visse situationer at kaste blikket over sundet og se, med hvilken hurtighed den sidste af den svenske regering nedsatte eenmandskommission vedrørende færdslen, specielt hastigheden, har virket. Den højtærede minister og det høje ting kender landshøvding Mosbergs fremragende og dybtgående kommissionsbetænkning, som han var ene mand om at forfatte, og på disse oplysninger reagerede den svenske regering og rigsdag med samme smittende hurtighed, idet man i de svenske byer og bymæssige bebyggelser allerede den 1. juli dette år indførte en hastighedsbegrænsning, der mig bekendt har virket ulykkesnedbringende. Men det skal jeg ikke ved denne lejlighed komme ind på, jeg vil have lov at vente dermed, til der er gået et år, og så vil jeg antage, at resultaterne i den ene eller anden retning også vil påvirke os her hjemme. Det hedder jo, at gode råd er ofte sjældne, og de er dyre. Jeg må sige, at jeg tror, det i dette tilfælde ville være et meget billigt og klogt råd: at nedsætte en eenmandskommission med en fast hånd, en kommission, der hurtig

tingt kunne afgive betænkning til den højtærede minister.

Må jeg dernæst, foranlediget af motorsagen i Kolding, gøre en bemærkning til den højtærede minister. Jeg skal ikke ved denne lejlighed sige noget om denne sag, da den er under appel og jeg nu engang er opdraget i den tro, at så længe retten sidder, må menigmand tie, hvilken gode regel man dog i andre sager har set høje centraladministrationsembedsmænd tilsidesætte. Der er nu blevet adskillig diskussion om, hvorvidt motorkontorernes instruktioner har været klare nok; det gælder navnlig spørgsmålet om syn. Jeg ser, at en kendt politimester, N. S. Schmidt i Vejle, ifølge „Kolding Folkeblad“ har udtalt — må jeg lige citere et par ord —

„Bekendtgørelsernes regler herom kan give anledning til tvivl og fortolkning.“ Jeg skal ganske lade stå hen, om det nu har sin rigtighed. Når jeg i mit eget distrikt ikke er stødt på vanskeligheder på dette område, skyldes det, at jeg af færdselsmæssige grunde er tilbøjelig til altid at bruge den strengeste fortolkning, men jeg tillader mig at mene, at hele dette spørgsmål, der har bragt en række mennesker i forlegenhed, bør ordnes snarest på en sådan måde, at motorkontorernes personale får ligelige, ensartede og navnlig klare regler at gå efter. Det er mig bekendt, at den højtærede minister allerede på eet område i går eller i dag har indført sådanne, og det er der grund til at takke for.

Må jeg angående det færdselsmæssige problem gøre en enkelt bemærkning. Den vedrører ikke direkte spørgsmålet om den såkaldte frie hastighed — den vil jeg gerne vente med at komme ind på, til vi ser årets samlede resultat og ikke mindst årets erfaringer fra Sverige, hvor jeg ikke mener der er sket andre ændringer, end at man har sat en begrænsning i byer og bymæssige bebyggelser, hvorfor det er ret let at få konstateret, om det derovre har virket ulykkeshemmende eller ikke — men et ganske særligt forhold. Man har her i det høje folketing efter ministerens forslag sat en hastighedsbegrænsning for lastautomobiler, og jeg har forstået, at meningen var, at nu skulle disse grænser holdes, så vi ikke mere faldt tilbage til fortidens synder og så

[Vagn Bro.]

gennem fingre med farten. Det er kommet mig for øre — jeg tør sige fra meget autoritativ side, og jeg har søgt selv at kontrollere rigtigheden af det, og jeg tror, det stemmer — at det gang på gang viser sig, at når færdselspolitiet, der har gjort en fortræffelig indsats i sommer — nu er det jo blevet mindre talstærkt — kommer åbenlyst i uniform og i deres egne kendte vogne eller motorcykler, går alt pænt på den strækning, hvor de kører og 20—30 km foran og bagved, men når de møder ikke-uniformerede og i lejede vogne, går det desværre på en noget anden måde. Selvfølgelig er det udmærket at gå åbent til værks, men når den forbryderiske hensigt — altså forstået på rette måde — som jo er den, vi efter moderne straffeopfattelse skal til livs, først viser sig rigtigt, når man tror, der er fred og ingen fare, så må jeg spørge den højtærede minister, om det ikke på en måde er at gøre grin med borgermusikken. Skulle man dog ikke i et par år lade de personer, der trodser lov og ret, føle, at de aldrig kan være sikre? Dette gælder ikke mindst i perioder, hvor færdselskorpset er mindre fuldtalligt.

Fra samme sikre kilde, som jeg er rede til at opgive, men som jeg ikke mener det nødvendigt at nævne her, blev det oplyst, at når færdselspolitiet optrådte uden uniform i almindelige vogne, var det ikke ualmindeligt, at lastvogne med påhængsvogn på strækningen København—Roskilde var oppe på 80—90—100 km. Vi kæmper jo alle for en bedre færdselskultur, men når det, jeg her har fremdraget, viser, at der i virkeligheden kun er tale om en fernis, mener jeg, at vi i betragtning af de ulykker, der er sket, må prøve et stykke tid at gå frem på den måde, at enhver, der overtræder loven, risikerer, at der i en af de biler, der kommer forbi ham, sidder en af politiets repræsentanter.

Må jeg sluttelig gøre en enkelt bemærkning til den højtærede undervisningsminister; den skal ikke blive lang. Det er i øjeblikket meget besværligt at få tandlæger til tandklinikkerne rundt omkring i provinsen. Hvor man har egentlige tandklinikker med fast tandlægepersonale, er sagen i orden, men dér, hvor man må bruge deltidsarbejdet, er der sket opsigelser. Her har

vi igen det mærkelige, at der opstår blokade, skønt det efter kommunernes mening er en overmåde rimelig lønning, der gives.

De fleste, der studerer her i landet, det gælder også tandlægerne, studerer jo ikke, hvadenten de er velstillede eller ej, for deres egen pung; staten yder overmåde store tilskud, disse mennesker har fået deres eksamen på det danske samfunds bekostning, og det er vel også rimeligt. Den højtærede minister ved, at jeg gerne vil regne mig til liberalisterne, og at jeg også gerne vil regne mig til dem, der siger, at folk skal have lov til at søge arbejde, hvor de vil, altså når de selv har betalt deres uddannelse; men det forekommer mig, at de skylder den danske stat i stedet for straks at rejse over sundet, hvor lønningerne er højere og kronekursen er højere, i nogle år at gøre en turnustjeneste herhjemme. Jeg mener, at det var et rimeligt krav, et krav, man iøvrigt kunne stille til dem, inden de begyndte deres undervisning. Så meget synes jeg vi har lov til først og fremmest at tænke på vort eget folk. Jeg ved, at i øjeblikket er mange skolemyndigheder betænkelige ved, at deres skoleklinikker må lukke, selvom der er budt en overmåde god betaling, fordi adskillige af de unge er gået på den anden side sundet. Derfor vil jeg gerne have lov at rejse dette spørgsmål her.

(Kort bemærkning).

Tholstrup: Det ærede medlem hr. Vagn Bro siger, at han er liberalist, og samtidig vil han indøve færdselskultur med et spanskrør. Vi har opgivet spanskrøret i skolerne, men nu skulle det altså indføres i trafikken. Vi skulle have hemmeligt politi til at skabe den kultur, der mangler på vejene. Jeg tror ikke, det ville tjene noget godt formål; i hvert fald ville det ikke fremme færdselskulturen at bruge politimæssige og navnlig hemmelige politimæssige metoder.

(Kort bemærkning).

Vagn Bro: Jeg tror, at det ærede medlem meget ofte misforstår mange udtryk og mange begreber. Spørgsmålet om at være liberalist opfatter jeg derhen, at man skal være det på rette måde, nemlig således, at man mener, at menneskene kan gøre, hvad

[Vagn Bro.]

de vil, når de ikke krænker andre og følger loven. Men mennesker, som gør det modsatte og er med til at afstedkomme de uhyre ulykker, vi har, skal aldrig føle sig sikre. Det er en god liberalistisk opfattelse.

(Kort bemærkning).

Tholstrup: At være liberalist er at tro på friheden, at tro på, at folk under frie forhold vil opføre sig bedre end under tvang.

(Kort bemærkning).

Vagn Bro: En glimrende bemærkning. Men her er tale om 632 færdselsdrab, og 15 042 mennesker er blevet lemlæstet. Den form for frihed er jeg ikke tilhænger af.

(Kort bemærkning).

Tholstrup: Det er et udtryk for manglende færdselskultur. Skal vi have færdselskultur, skal den avles gennem frihed.

Formanden: Jeg skal her afbryde forhandlingen.

Folketingsmand Johs. Christiansen har meddelt mig, at han ønsker til forsvarsministeren at stille følgende spørgsmål:

„Vil ministeren oplyse årsagen til, at målingerne af radioaktiviteten hemmeligholdes?“

Spørgsmålet vil blive optaget på dagsordenen for tingets førstkommende spørgetid.

Folketingets næste møde afholdes i morgen, torsdag den 8. december, kl. 13 med følgende dagsorden:

1) *Anden behandling af:*

Forslag til lov om ændring i lov om oprettelse af en landsskatteret og om tilsynet med skatteligningen m. v.

2) *Første behandling af:*

Forslag til lov om ændring i lov om tipning [af Ninn-Hansen].

3) *Første behandling af:*

Forslag til lov om ændring i lov om afgift af motorkøretøjer m. v. [af Tholstrup m. fl.].

4) *Fortsættelse af første behandling af:*

Forslag til finanslov for finansåret fra 1. april 1956 til 31. marts 1957.

Mødet hævet kl. 17.

34. møde.

Torsdag den 8. december kl. 13.

Formanden: I skrivelse af dags dato meddeler finansministeren, at han ønsker her i tinget skriftligt at fremsætte:

Forslag til lov om ændring i lov om statsanstalten for livsforsikring.

Udvalget angående forslag til lov om ændringer i og forlængelse af lov om erhvervsøkonomiske foranstaltninger, vareforsyning m. v. har afgivet tillægsbetænkning over nævnte lovforslag. Eksemplarer er omdelt.

Folketingsmand Oluf Pedersen har meddelt mig, at han ønsker til ministeren for offentlige arbejder at stille følgende spørgsmål:

„Vil ministeren følge generaldirektørens anvisning på nedsættelse af billetpriserne for alle, uanset alder, på de trafiksvage dage for at opnå den bedste økonomi for DSB?“

Spørgsmålet vil blive optaget på dagsordenen for tingets førstkommende spørgetid.

Skriftlig fremsættelse af lovforslag.

Finansministeren (Kampmann): Jeg skal tillade mig for det høje ting at fremsætte forslag til lov om ændring i lov om statsanstalten for livsforsikring, således som denne fremtræder i lovbekendtgørelse af 15. januar 1951.

Forslaget om en lovændring skyldes den sidste ligningslovs bestemmelser om, at bonus for forsikringer med ret til fuldt